

KULTTUURIHISTORIAN
VUOSIKERTOMUS 2023

**TURUN
YLIOPISTO**

Sisällysluettelo

Johdanto

1. Pääkirjoitus
- 2–3. Kulttuurihistorian henkilökunta
- 4–5. Haastattelussa yliopiston rehtori Marjo Kaartinen
- 6–7. Kulttuurihistorian professori Sari Katajala-Peltomaan haastattelu

Oppiaineen opiskelijat kertovat opintopoluistaan

- 8–9. Leeni Takanen
- 9–10. Jutta Laitila
- 10–11. Jarkko Varjoranta

Yliopistoyhteisö

- 12–13. Väitöskirja- ja hanketutkija Aino Jämsän haastattelu
- 14–15. Alumnin mietteitä työelämästä
- 16–17. Kokemuksia avoimesta yliopisto-opetuksesta
- 18–19. Kulttuurihistoriaa Lapissa ja Turussa
- 20–21. Kritiikin kuulumisia vuodelta 2023
- 22–23. Esoteerisia terveisiä Historian Opiskelijain Liitolta

Opinnäytteet

- 24–27. Kulttuurihistorian gradu- ja väitösvuosi 2023
- 28–30. Väitöskokemuksia joulukuulta 2023

Oppiaineessa tapahtunutta

- 32–33. Dosentit ajan hermolla
- 34–35. Vuoden 2023 tunnustukset ja palkinnot
- 36–39. Meeting with Rob Boddice
- 40–41. Aboagora "Void" 2023

Seuroja, hankkeita ja julkaisuja

- 42–43. Kulttuurihistorian seuran toimintavuosi 2023
- 44–45. Historiallisten seurojen esittelyt
- 46–49. Tuoreita kirjajulkaisuja
- 50–51. Kulttuurihistorian uudempia tutkimushankkeita
- 52–54. Tutkimuskeskukset
55. Historia-aineiden opetus avoimena yliopisto-opetuksena
56. Perustiedot oppiaineesta

Pääkirjoitus

Hannu Salmi

Tervetuloa Kulttuurihistoria NYT -lehden pariin! Olemme julkaisseet tämän vuosittaisen niteen jo 30 kertaa, sillä ensimmäinen lehti ilmestyi vuonna 1994. Alkuvaiheessa kyse oli sekä oppaasta kulttuurihistorian opintoihin että tiedotuslehdestä, joka kertoi, mitä oppiaineessa oli meneillään. Tällä kertaa luomme katsauksen viime vuoteen, kulttuurihistorian opinnäytteisiin ja tutkimushankkeisiin sekä uusiin julkaisuihin. Esittelemme myös kulttuurihistorian opiskelijoita sekä valmistuneita maistereita ja tohtoreita. Tämä välittää olennaista viestiä siitä, että yhteisö rakentuu meistä ihmisistä, yhdessä tekemisestä.

Viime vuosina olemme keskustelleet paljon yhteisöllisyydestä. Koronapandemian alkujärkytyksestä on jo aikaa, mutta katkos oli voimakas, niin opiskelun kuin opettamisenkin kannalta. Korona hajotti myös työyhteisöt ennennäkemättömällä tavalla. Kun pandemia vähitellen hellitti, olemme yrittäneet luoda uudelleen yhteisiä käytäntöjä ja yhteisöllisyyden muotoja. Tammikuussa 2024 järjestimme ensimmäisen kerran jatko-opiskelijoiden ja maisterivaiheen opiskelijoiden yhteisen illanvieton, ja tarkoitus on jatkaa tätä käytäntöä. Tarvitsemme lisää kohtaamisen mahdollisuuksia.

Vuosi 2024 on käännekohta siinä mielessä, että ensimmäistä kertaa Suomen yliopistoissa tulevat käyttöön kolmevuotiset opetussuunnitelmat. Tämä antoi meille mahdollisuuden uudistaa kulttuurihistorian syventäviä opintoja. Tiivistämme maisterivaiheen aloitusta ja monipuolistamme suoritusmuotoja, joissa ovat nyt mukana myös suulliset tentit – tai pikemminkin ryhmäkeskustelut – ja lukupiirit. Myös työelämävalmiuksia olemme korostaneet aiempaa enemmän.

Lukuvuonna 2024–2025 oppiaineen opetushenkilökunta on samassa koostumuksessa kuin edellisenäkin vuonna. Onnittelemme samalla yhteisesti professori Marjo Kaartista, joka on kesästä 2022 lähtien toiminut Taideyliopiston vararehtorina ja joka aloittaa Turun yliopiston rehtorin tehtävässä 1. elokuuta 2024. Onnea Marjolle uuteen tehtävään!

Haluan lopuksi kiittää lämpimästi Miitrei Misukkaa ja Sanni Vatasta tämän lehden sujuvasta toimittamisesta!

Turussa 21.5.2024

Hannu Salmi

Kulttuurihistorian henkilökunta

Iloista kulttuurihistorian henkilökuntaa oppiainekokouksessa kesäkuussa 2024.

Kulttuurihistoria NYT 2023 -vuosikertomus
Toimitus, ulkoasu, taitto ja kuvat, ellei toisin mainita:
Miitrei Misukka ja Sanni Vatanen
Painopaikka: Joon OU, Tallinna 2024.

Oppiaineen lukuvuosi 2023-2024 päättyi vuoden viimeisessä oppiainekokouksessa Arcanumin Loisto-salissa. Kesäisissä tunnelmissa ollut henkilökunta kokoontui palaverin alussa ryhmäkuvaan.

Takarivissä (vas.): Heidi Hakkarainen, Marika Ahonen, Sakari Ollitervo, Paavo Oinonen, Jukka Sarjala, Miira Vuoksenranta, Karoliina Sjö, Juhana Saarelainen, Otto Latvia

Keskirivi (vasemmalta)

Tiina Tiilikainen, Päivi Rantala, Silja Laine, Heli Rantala, Aino Jämsä

Eturivissä (vas.): Hannu Salmi, Sari Katajala-Peltomaa, Maarit Leskelä-Kärki

Haastattelussa yliopiston rehtori Marjo Kaartinen

Miltä tuntuu aloittaa rehtorina Turun yliopistossa syksyllä 2024?

-On todella hienoa aloittaa rehtorina. Vastuu on todella mittava ja tulen tekemään ihan kaiken voitavani yliopiston eteen. Valintani rehtoriksi on valtavan suuri kunnia ja on myös itselleni henkilökohtaisesti merkittävää saada olla se, joka tekee historiaa ensimmäisenä Turun yliopiston naispuolisena rehtorina. Se on merkinnyt monelle muullekin paljon yhteisössämme.

Mitä odotat tulevalta toimintavuodelta?

-Tulevalta vuodelta odotan tietysti paljon mielenkiintoista toimintaa, ihmisten tapaamista, ja tietenkin yliopiston asioiden edistämistä. Haluan ensi alkuun edistää etenkin yliopiston sisäisiä asioita. Aivan alkuun on vararehtorien rekrytointi työlliställä ja esimerkiksi rahoitusmallin uusiminen pohdituttua.

Millaisia haasteita näet tulevalla rehtorikaudella?

-Turun yliopiston perustoiminnat ovat huippua, eikä mitään suuria mullistuksia tarvita. Henkilökunta on omistautunut ja tekee työtä suurella sydämellä. Näistä ei tarvitse kantaa huolta. Rehtorikauden suuri haaste sen sijaan on itsestään selvästi talous. Miten saamme tulot ja menot tasapainoon ja millä

tavoin rakennamme rahoitusmallin, joka kannustaa eikä lannista? Miten annamme tilaa luovuudelle ja uudella tavalla ajattelulle niin opetuksessa, tutkimuksessa kuin vaikkapa yliopiston johtamisessakin?

Mitä tärkeitä kysymyksiä tai asioita tahtoisit edistää rehtorina?

-Rehtori johtaa koko yliopistoa, joten rehtori edistää kaikkia tärkeitä asioita ja toimintoja. Niitä ovat tietysti koulu- tus ja tutkimus ja sitten kaikki se, mikä näistä kumpuaa. Haluan edistää yhdenvertaisuutta, parantaa entisestään hyvinvointia yhteisössämme, luoda mahdollisuuksia kehittää uutta ja toteuttaa myös villejä ajatuksia. Haluan edistää yhteistyötä ja rajoja ylittävää tekemistä.

Miten kehittäisit opiskelijoiden ja rehtorin välistä vuorovaikutusta?

-Muodolliset toimintamallit ovat jo olemassa eli yhteistyötä ja vuorovaikutusta rehtorilla on etenkin TYY:n ja sen opiskelijaedustajien kanssa säännönmukaisesti ja eri toimielimissä. Haluan mieluusti lisätä epämuodollista yhdessä tekemistä entisestään, olla läsnä mahdollisimman monessa ja tavata mahdollisimman paljon opiskelijoita eri yhteyksissä.

”Luova ajattelu on sallittua, ilmaista eikä ajattelemalla ehdy.”

©Eeva Anundi

Mitä etuja kulttuurihistorian professuurista on rehtorin työssä?

-Ajattelen, että me kulttuurihistorioitsijat olemme lähtökohtaisesti monialaisia ja monitieteisiä ja koko koulutuksemme on tähdännyt vuosikymmeniä laaja-alaiseen ajatteluun. Tämä on vahvuus, johon olen itse aikoinaan saanut koulutuksen ja jota olen vuosikymmenet opettanut. Lisäksi se, että olen nimenomaisesti historiantutkija auttaa merkittävästi hahmottamaan asioiden taustoja myös ajallisessa syvyydessä, syy-yhteyksiä ja myös sitä, miten teot ja toiminnot vaikuttavat ajassa. Sanoisinpa myös, että perusmenetelmämme lähdekritiikki antaa nykymaailmassa ja myös rehtorin tehtävässä oikein oivallista tukea asioiden hahmottamisessa, perspektiiviin laittamisessa ja myös keskeisen tiedon erottamisessa informaatiotulvassa.

Kulttuurihistorian professori Sari Katajala-Peltomaan haastattelu

Kuka olet ja mistä tulet? Miten päädyit alalle?

-Olen Sari Katajala-Peltomaa, olen opiskellut Tampereella ja siirryin Kokemuksen tutkimuksen huippuyksiköstä tänne Turkuun viime elokuussa. Asun Kangasalla. Alalle päädyin toisaalta sattumasta, toisaalta hyvin määrätietoisesti. Historia on kiinnostanut aina ja - hullua kyllä - Tampereen yliopiston historia oli ainoa paikka jonne aikoinani hain opiskelemaan. Kun paikka oli varmistunut juttelin lukion historian opettajani kanssa opiskelusta ja työllistymismahdollisuuksista. Muistan kuinka hän mainitsi, että niin - sitten osasta tulee tutkijoita. Varmaan jonkinlaisen kirkastumisen koin siinä ja tilannetta tuntumattoman ja ymmärtämättömän teinin varmuudella päätin, että minusta tulee tutkija. Tuolloin en vielä ollut opiskellut päiväkään ja aika monta päätöstä ja valintaa - sattumaa ja kovaa työtä unohtamatta - mahtui matkaan, ennen kuin tutkijaksi päädyin.

Millaisia aiheita olet tutkinut? Entä mitä tutkit juuri nyt?

-Olen keskiajan tutkija ja olen suuntautunut aikakausivalintaan oikeastaan

samalla kyseenalaistamattomalla innolla kuin opiskelu- ja erikoistumis- päätöksiinkin. Mitään loogista selitystä en osaa sille antaa. Olen erikoistunut ennen kaikkea hagiografiseen eli pyhimyksiin liittyvään aineistoon ja ison osan urasta viettänyt kanonisaatio- eli pyhimyksesijulistamisprosessien parissa. Olen tutkinut perhettä ja sukupuolta ja elettyä uskoa vertailevalla ja yllirajaisella otteella. Viimeisin isompi projekti koski paholaisen riivaus -ilmiötä. Tällä hetkellä johdan Eletty usko keskiajan Suomessa -projektia ja sen tiimoilta olen myös laajentanut lähdevalikoimaa. Tutkin Vadstenan birgittalaisluostarin saarnakokoelmaa ja sitä, miten saarnoissa tuotetaan devotionaalista yhteisöä ja kokemusta pyhästä.

Mikä sai sinut kiinnostumaan erityisesti myöhäiskeskiajasta?

-Kuten sanottu, mitään yhtä loogista selitystä en osaa aikakausivalinnalle antaa. Keskiajan tutkimuksen sisällä varmaan lähdetilanne on vaikuttanut valintaan, esimerkiksi pyhimykseksi julistamiskuulusteluja on alettu suorittaa vasta 1200-luvulla.

Millainen olisi unelmiesi tutkimushanke?

-Se olisi varmaan sellainen, jossa olisi hyvä tiimi, ja kaikilla asiantuntemusta aiheesta ja innostusta ja halua toimia yhdessä. Synergia on keskeistä. Aiheen kannalta ei voi sanoa yhtä unelmaa, niitä onneksi tulee aina lisää. Ehkä aiheen kannalta unelmatilanne olisi sellainen missä yhdistyisi aiempi asiantuntemus, mutta myös jotain uutta ja uteliaisuutta herättävää.

Mitä odotat tulevaisuudelta kulttuurihistorian oppiaineessa?

-Odotan juuri tällaisia isompia tai pienempiä yhteisiä tutkimushankkeita (unelmilla tai ilman), mielenkiintoisia

ja uteliaisuutta herättäviä keskusteluja graduntekijöiden ja muiden opiskelijoiden kanssa ja erilaisia ja eri ihmisten kanssa toteutettuja opetus- ja muita yhteistyökuvioita. Aika lailla oletan ja toivon tulevaisuuden tuovan yliopiston arkista aherrusta - tutkimus, opetus ja hallinnolliset kehityshankkeet ovat kaikki mielestäni mielenkiintoisia ja palkitsevia tehtäviä.

Jokin sinua inspiroiva lause

-Jaa-a, tämä on hankala. Ehkä kallistun kuitenkin siihen klassikkoon, että ”rohkeus ei ole sitä, että ei koskaan pelkää - vaan sitä, että menee ja tekee vaikka pelottaa tai epäilee itseään.”

”Historia on kiinnostanut aina...”

Maisteriopintojen alkutaival

Leeni Takanen

Suurin osa uusista opiskelijoista aloittaa maisterivaiheen opinnot syksyllä, uuden lukuvuoden alussa, mutta pieni ryhmä opiskelijoita hyppää mukaan maisteriopintoihin myös vuodenvaihteessa kevätlukukauden alussa. Näin oli minun kohdallani. Kulunut lukuvuosi on ollut sekä paluuta vanhaan että uuden alkua. Palasin syksyn alussa kotiin Etelä-Korean opiskelijavaihdosta ja kirjoitin syyslukukauden kandiseminaarissa ensimmäisen tutkielmani. Kulttuurihistorian syventävät opintoni aloitin tammi-kuussa 2024 Tutkimusverstas -kursilla, kolme päivää kandidutkielman palauttamisen jälkeen.

Historian opintojen alussa minulle ei ollut täysin selvää, mihin historia-aineeseen halusin suuntautua. Vuonna 2020 opintoni aloittaneena opiskelijana suoritin historia-aineiden ja arkeologian yhteisen kandidaatintutkinnon. Kulttuurihistorian teemat kuitenkin kiinnostivat minua erityisesti koko perus- ja aineopintojen ajan, mikä näkyy kurssivalinnoissani. Vasta kandiseminaarin aikana tein lopullisen päätöksen. Itse kandidutkielmäprosessi sekä Maarit Leskelä-Kärjen vuorovaikutteinen seminaariohjaus ja kannustus johdattivat minut sekä monet muut seminaarilaiset kulttuurihistorian maisteriopintoihin. Oma kiinnostukseni matkailua, kokemushistoriaa ja aistimellisuutta kohtaan myös pääsi valloilleen tehdessäni tutkielmaa 1800-luvun lopun

Korean matkakirjassa välittyneistä ympäristökokemuksista.

Kuluneena kevätlukukautena olen keskittynyt graduprosessin suunnitteluun sekä oman polun etsimiseen kulttuurihistorian opiskelijana. Päätin osallistua kahteen eri teemaryhmään, sillä graduideani ei vielä ollut täsmentynyt. Samanaikaisesti olen suorittanut loppuun viimeisiä kandidutkintoon kuuluvia kursseja, jotka olivat opiskelijavaihdon takia jääneet odottamaan. Keväällä aloittaneiden opiskelijoiden kesken olemme todenneet, että oli hyvä aloittaa teemaryhmässä heti kättelyssä, vaikka oma graduaihe ei ollut vielä selvillä. Teemaryhmissä on saanut vertaistukea sekä konkreettista apua graduprosessissa etenemiseen. Ilmapiiiri on

©Leeni Takanen

myös ollut vastaanottavainen, ja keskustelun avulla olen päässyt oman aiheen ideoinnissa pidemmälle.

Kulttuurihistoria on tuntunut minulle juuri oikealta valinnalta. Alan monipuoliseen kenttään tutustuminen on herättänyt kiinnostuksen myös moniin minulle uusiin teemoihin. On ollut inspiroivaa seurata kanssaopiskelijoiden erilaisia graduprosesseja ja päästä

kuulemaan tutkijoiden töiden sisällöstä yhteisessä tutkimusryhmässä. Tuntuu, että uutena opiskelijana minut on otettu tässä akateemisessa yhteisössä hyvin vastaan. Osallistuminen tuntuu merkitykselliseltä, vaikka se välillä jännittääkin. Odotan innolla, millaisten teemojen äärelle kulttuurihistorian opinnot minut lopulta vievät.

Pohdintoja valmistumisen kynnykseltä

Jutta Laitila

Maisteriksi valmistuminen on saanut minut pohtimaan kaikkea mitä olen opintovuosieni aikana kokenut. Ennen kaikkea olen reflektoinut paljon oman akateemisen identiteettini syntyä ja kasvua viimeisen seitsemän vuoden aikana. Historian opiskelu oli minulle itsestäänselvyys jo lukiossa, mutta tukea ei tälle opinto-ohjauksen tai opettajien puolelta suotu. Perheeni kannustuksella ja oman jääräpäisyyteni turvin uskalsin kuitenkin tehdä sen mihin tunsin eniten paloa, ja muuttaa Rovaniemeltä Turkuun itselleni parhaan oppiaineen perässä.

Keväällä 2020 kirjoitin kandidatutkielmani pandemian jaloissa, minkä jäljiltä olin pitkän aikaa hyvin väsynyt. Kesti varsin kauan palautua normaaliin työskentelyyn ja ajattelemisen rytmiin. Lopulta päädyin gradun tekemistä helpottaakseni jatkamaan kandista tutun aineiston

ja aikakauden kanssa, mutta osittain uudesta näkökulmasta käsin. Gradussani tutkin myöhäisantiikissa kaupungeissa harjoitettua asketismia aistihistoriallisen näkökulman kautta.

Ympyrän näin sulkeutuessa tunsin itseni varsin hölmöksi: miksi saman aiheen palaaminen kesti kaksi kokonaista vuotta? Näin jälkikäteen voin todeta, että oli tärkeää työskennellä hetken aikaa pienemmällä teholla, jotta en olisi polttanut jaksamistani täysin loppuun. Lisäksi olen oppinut, että humanistinen tieteellinen tutkimus on prosessi, joka vaatii paljon, paljon aikaa kehittyäkseen. Omalla kohdallani syväluotaus lähes 1700 vuotta vanhaan latinankieliseen aineistoon vaati taustatyötä, jonka tekeminen ei tapahtunut hetkessä. Hyvä esimerkki on seuraava: laskeskelin gradua viimeistellessäni, että olin tutkielmaa laatiessa päässyt operoimaan seitsemän eri kielen kanssa, joista kolmen opiskelun olin aloittanut vasta yliopistossa.

Koen, että kulttuurihistorian oppiaine on moninaisuudellaan tukenut minua

parhaalla tavalla maisteriksi kasvamisessa. Ihastuttavan opetushenkilökunnan tuella sukellus vaativaan aiheeseen oli ylipäättään mahdollista tehdä. Maisteriopintojeni ja erityisesti viimeisen vuoden aikana olen myös opiskellut ja tehnyt tutkimustyötä Suomen Rooman-instituutissa. Antiikintutkimuksen aseman yhä ahtautuessa Suomessa on

työskentely Rooman kansainvälisessä ympäristössä ollut tärkeää ja inspiroivaa. Akateemisesti minua ovat kuitenkin aina inspiroineet kaikkein eniten muut kanssaopiskelijat, joiden ajatusten ja töiden välityksellä näkökulmani ympäröivään maailmaan – niin tämänhetkiseen kuin menneeseen – on rikastunut suunnattomasti.

Graduprosessin jälkeen

Jarkko Varjoranta

”Mahtaakohan kulunut graduvuoteni olla kenenkään mielestä kovinkaan kiinnostavaa luettavaa?” Tällainen ajatus pilkahti päässäni, kun sain oppiaineen suunnalta kutsun kirjoittaa lyhyen kuvauksen edeltäneestä vuodestani. Idea oli kuitenkin hauska. Pysähdyn mielelläni hetkeksi pohtimaan vuotta, joka oli monelta osin tähänastisen elämäni palkitsevin.

Maisterivaiheen ensimmäinen vuosi on päättymässä, sitä myötä neljäs opintovuoteni kokonaisuudessaan. Tein maisterivaiheen alussa monen mielestä hullunkurisen ratkaisun ja siirsin kursistarjottimen syrjään: ensimmäinen vuosi oli tarkoitus pyhittää gradulle. Se ei välttämättä ollut viisasta eikä suositeltavaa, sillä maisteriopintojen tarkoituksenahan on tukea opiskelijan graduprosessia. En kuitenkaan osannut pitää

kimuskysymykset raksuttivat päässäni. Sitä paitsi olin jo kesällä äänittänyt loputkin työssäni tarvittavista haastattelumateriaaleista! Kurssit saivat odottaa.

Graduni jatkoi sekä teemoiltaan että metodologialtaan kandidututkielmani viitoittamalla tiellä. Vuoden 2021 kandissa tein muistitietohistoriallista tutkimusta Helsingin Sanomien Aikalaisia-sarjasta (1985–1986) ja suomalaisista 1980-luvun postmodernikeskusteluista. Olenkin nyt jo kolmen vuoden ajan sukeltanut laajemmin 1980-luvun kulttuurimurroksiin, eikä kyllästymisestä näy merkkiäkään.

Elämän realiteetit tarjosivat vuoteen omat lisähaasteensa. Tukikuukausien puuttuessa rahoitin elämäni työskentelemällä Paimion parantolassa, Muuritutkimuksella ja Tekniikan Historian Seurassa. Kahden viimeisimmän leivissä olen vieläkin. Lokakuussa olin onneni kukkuloilla, kun toinen lapseni syntyi terveenä. Toisaalta kääntöpuolella oli unirytmien ja rutiinien murtuminen. Yritänkin olla itselleni armollinen: graduni on tehty niin hyvin kuin näissä olosuhteissa oli mahdollista.

Sitten on kehujen vuoro! Kulttuurihistorian henkilökunnan innos-

tunut ja innostava suhtautuminen tutkielmaani on ollut sydäntä lämmittävää. Koen, että olen saanut valtavasti tukea ja kannustusta kaikissa työni vaiheissa. Tämä koskee niin teemaryhmiä kuin maisteriseminaaria, mutta erityisesti taustatukea tarjonnutta Sakari Ollitervoa, joka on jo kandisemmasta alkaen eli kolmen vuoden ajan jaksanut jauhaa kanssani jälkistrukturalismeista.

Gradu on nyt käytännössä valmis ja jatko suunnitelmat selviä. Tämmöisenä päälle kolmekymppisenä perheellisenä uudelleen kouluttautujana tuntuu ihan hyvältä, kun elämällä on taas ammatillinen suunta. Kiitos kulttuurihistorian henkilökunnalle, kanssaopiskelijoille ja lukuvuodelle 2023–2024!

©Jarkko Varjoranta

”Eniten kiinnostaa kaikki, kuten sanotaan.” Väitöskirja- ja hanketutkija Aino Jämsän haastattelu

Toimin tällä hetkellä Alfred Kordelinin säätiön rahoittamassa kaksivuotisessa hankkeessa nimeltä Fauna et Flora Fennica, tuttavallisemmin FaFFe, jota johtaa dosentti Otto Latva. Tutkimme Suomen alueen eläin- ja kasvilajistoa historian-, kulttuurin- ja kielentutkimuksen keinoin. Aineistona käytämme pääasiassa Kansalliskirjaston digitoituja sanomajä aikakauslehtiä, joihin kohdistamme sanahakuja eläin- ja kasvilajien nimillä. Näiden tutkimustapojen ja lähteiden avulla pyrimme selvittämään lajien levinneisyyden historiaa Suomessa 1800-luvulta aina vuoteen 1969.

Olen vasta-aloittanut väitöskirjatutkija, ja teen väitöskirjaani ihmisen ja käärmeen suhteesta Suomen alueella 1800-luvulta 1900-luvulle. Aikoinaan aloitin historian opintoni vuonna 2017 ja aineopintovaiheessa valitsin pääaineekseni kulttuurihistorian. Muistelen valinneeni kulttuurihistorian sen takia, koska en ollut varma, mistä kaikista historiaan liittyvistä asioista olin kiinnostunut: eniten kiinnostaa kaikki, kuten sanotaan. Kulttuurihistoria ei ole maantieteellisesti rajautunut tutkimusala, joten mielestäni siinä on paljon mahdollisuuksia olla kiinnostunut useista eri

historiallisista aiheista. Tein kandidityöni brittiläisen upseerin matkapäiväkirjasta 1800-luvun Persiassa, ja gradussani tarkastelin Turussa painettuja näytösjulisteita sekä sitä, mitä julisteet kertoivat näytöstoiminnasta 1800-luvun puolivälin Turussa. Kulttuurihistoriallinen ote on tuntunut itselle juuri oikealta, enkä jatko-opintopaikkaa hakiessani oikeastaan edes harkinnut muita oppiaineita.

Fokuksena eläinhistoria

Pääsin keväällä 2023 tutkimusavustajaksi Otto Latvan johtamaan hankkeeseen Kadonneet, uhanalaiset ja saapuneet lajit – Ihmisten suhde Itämeren muuttuvaan biodiversiteettiin (HumBio), jossa kävin läpi sinilevään liittyviä aineistoja ja innostuin monilajisen historian tutkimuksesta. Valmistumiseni jälkeen pääsin jatkamaan eläin- ja kasvihistoriaa FaFFe-hankkeessa, ja sen myötä olen halunnut jatkaa aiheen parissa. Myös väitöskirjani käsittelee monilajisen historian teemoja.

FaFFe-hankkeen lähdeaineistot koostuvat digitoiduista aikakausi- ja sanomalehdistä, ja myös väitöstutkimuksessani ne muodostavat selkeän osan käyttämästäni materiaalista. Tämän lisäksi tulen matkaamaan SKS:n arkistoon Helsinkiin tutkimaan käärmeistä kertovaa kansanperinneaineistoa. Se on minulle ihan uusi lähdeyyppi, johon tutustua.

FaFFe-hankkeessa vastuullani on erityisesti lintu- ja kasvilajien havaintojen selvittäminen. Erityisesti olen keskittynyt lintuhavaintoihin, ja työn alla on vielä muutamia lintulajeja. Lisäksi meillä on kesken yksi työläs nisäkäslaji: susi. Susista kertova laaja lehtiaineisto on jaettu hankkeen tutkijoiden kesken, ja käyn parhaillaan läpi ruotsinkielistä 1800-luvulle sijoittuvaa materiaalia.

Voisin nostaa harmaahaikaran yhdeksi esimerkiksi hankkeessa tutkituista linnuista. Tavoitteena on tuoda esiin sellaisia havaintoja, joista tieteellisessä ja julkisessa keskustelussa ei ole aiemmin ollut tietoa. Tarkoitus on täydentää sitä kuvaa, mikä meillä jo on Suomen lajis-

ton historiasta. Olemme hyödyntäneet vertailupohjana Lajitietokeskuksen tietokantaa, jossa on esitetty havaintoja myös historiallisella aikajänteellä. Monet tietokannassa esitetyistä historiallisista havainnoista perustuvat luonnontieteellisten museoiden digitoituihin kokoelmiin. Hankkeen maantieteellisen ja ajallisen rajauksen puitteissa tietokannasta on löytynyt 16 havaintoa harmaahaikarasta, ja suomen- sekä ruotsinkielisestä lehdistöaineistosta olen onnistunut löytämään niitä yli 240.

Katse tulevaisuuteen

Rahoitettu osuuteni FaFFe-hankkeessa päättyy elokuun alkuun, mutta olen työryhmässä vielä mukana. Syksyllä olisi tarkoitus siirtyä pääasiassa käärmeiden pariin, eli aloittaa työstämään kunnolla omaa väitöstutkimustani. Sain sitä varten Turun yliopistosäätiöltä vuoden apurahan, jonka turvin voin keskittyä omaan tutkimukseeni. Tutkijaksi pohtivalle sanoisin, että tässä työssä on hyviä mutta myös raskaampia asioita. Raskaampia asioita on esimerkiksi se, että rahoitus on kilpailtua ja sen hakeminen omalle tutkimukselle voi olla varsin kuluttavaa. Ehdottomasti hyvä asia tässä työssä on se, että saa olla utelias ja ihmetellä. Kannattaa suhtautua uteliaasti omaan aineistoonsa, ympäröivään yhteiskuntaan ja menneisyyteen yleisesti: on hyvä tarkkailla sitä, mitä ympärillä tapahtuu. On myös tärkeää seurata sitä, mitä kollegat ja muut tutkijat tekevät. On ihanaa olla utelias, ja kulttuurihistoriassa on sellainen yhteisö, jossa saa ja kannustetaan olemaan sellainen.

Alumnin mietteitä työelämästä

Sara Vatanen

Käytin opiskeluaikani Turun yliopistossa opiskelemalla sitä, mikä sillä hetkellä kiinnosti. Opiskelin kaiken mahdollisen kulttuurihistoriasta ja sen lisäksi sukupuolentutkimusta, uskonto-tiedettä ja hieman kieliä. Ystäväni vahvalla myötävaikutuksella päädyin lopulta tekemään vielä pedagogiset opinnot.

Työllistymiseeni lienee vaikuttanut enemmän harjoitteluiden aikana saatu työkokemus kuin opinnoista harkiten muodostettu kokonaisuus. Tein harjoittelut Paimion kaupungilla ja historian oppiaineissa – osallistuin tämänkin julkaisun toimittamiseen kesällä 2021. Harjoittelut poikivat muitakin töitä.

Valmistumisen jälkeen olin parisaa koulussa aineenopettajana. Huomasin kuitenkin, että peruskoulussa opettaminen ei minulle ainakaan toistaiseksi sopinut. Pedagogisten opintojen suorittaminen ei silti ollut turhaa, sillä niiden ansiosta pääsin viime syksynä töihin Kehittämiskeskus Opinkirjo -järjestöön.

Opinkirjon tavoitteena on lisätä nuorten vaikuttamisen ja osallisuuden mahdollisuuksia yhteiskunnassa. Pysyviä toimintoja ovat mm. Nuorten parlamentti, Hymy-veistokset ja yrittäjyyskilpailu Yritys Hyvä. Kevätkaudella 2024 vastuullani oli Yritys Hyvä -kilpailun ja tiedekasvatusaiheisen Tutki-Kokei-

le-Kehitä -kilpailun koordinointi. Opettajaopinnoista ja -kokemuksesta on ehdottomasti ollut hyötyä molemmissa.

Kulttuurihistoria tukena työelämässä

Kulttuurihistorian opiskelu on antanut minulle paljon eväitä työelämään. Kyvystä hahmottaa suuria kokonaisuuksia on ollut oikeasti hyötyä! Opintojen ansiosta osaan tarkastella ilmiöitä historiallisesta perspektiivistä ja näen yhteyksiä eri ilmiöiden ja tapahtumien välillä.

©Veera Semi

”Kulttuurihistorian opiskelu on antanut minulle paljon eväitä työelämään.”

Nykyisessä työssäni arvostetaan sitä, että ei jumiteta pieniin yksityiskohtiin, vaan keskitytään suuriin linjoihin. Mielestäni kulttuurihistoria on yksi niistä aloista, jonka tutkimuksen yhteiskunnallista hyötyä ei voida heti havaita tai mitata. Tällaisia ovat myös monet tehtävät työelämässä.

Järjestössä työskentely on ollut antoisaa, mutta joudun pian kohtaamaan kentän vaikean rahoitustilanteen. Opetus- ja kulttuuriministeriö on kaavaillut mittavia leikkauksia

yleisavustuksiinsa. Koska Opinkirjon rahoitus on peräisin suurimaksi osaksi ministeriöltä, varaudutaan järjestössä tuleviin leikkauksiin. Määräaikainen työsuhteeni päättyy kesäkuun lopulla, eikä jatkoa ole tällä hetkellä tiedossa.

Toivotaan, että tilanne järjestösektorilla on väliaikainen, ja tulevat päättäjät ymmärtäisivät, kuinka tärkeää työtä järjestöt tekevät. Aion kuitenkin innolla jatkaa kultsan oppien hyödyntämistä töissä – järjestöalalla tai muualla. Kannustankin kulttuurihistorian opiskelijoita tekemään oman näköisiään valintoja, hyödyntämään harjoitteluja ja ennen kaikkea nauttimaan ainutlaatuisista opinnoista!

Kokemuksia avoimesta yliopisto-opetuksesta

Annastiina Mäkilä

Lukuvuonna 2023-2024 aloitin avoimen yliopiston tuutoriopettajana kahdella perusopintojen opintojaksolla: Historia ja arkeologia tieteenaloina ja Historian ja arkeologian taidot. Olen vastannut opintojen historiaosuuksista, ja toiminut vastuupettajana sekä

yksin että jaetusti. On ollut mukavaa palata historian perusteisiin. Omista opinnoistani on aikaa, joten olen saanut päivittää osaamistani esimerkiksi ottamalla haltuun uusia käsitteitä. Opintojaksojen opiskelijat ovat ilahduttavan motivoituneita, joten opinnoissa luottaminen ja historiaan perehdyttäminen on ollut mielekäs-

tä. Minulla oli jo entuudestaan kosketuspintaa avoimeen yliopisto-opetukseen, sillä olen useamman vuoden tuutoriopeuttanut muun muassa kolmea monikulttuurisuus-opintokokonaisuuden opintojaksoa. Ehdin tässä välissä työskentelemään myös Turun kauppakorkeakoulun avoimen yliopisto-opetuksen suunnittelijana.

©Tomi
Guttorm

Avoimessa yliopisto-opetuksessa on opettajan kannalta omanlaisensa haasteet ja palkitsevuudet. Opiskelijat ovat usein heterogeeninen joukko. Osa taitaa tieteellisen kirjoittamisen entuudestaan ja omaksuu opintojakson oppeja tehokkaasti. Osalle opetus saattaa olla ensimmäinen kosketus yliopistoon ja opittavaa riittää aivan perustaidoissa. Tämä on otettava huomioon ohjeistuksissa ja palautteessa. Samaan aikaan heterogeenisyys on avoimen yliopisto-opetuksen vahvuus ryhmätehtävissä ja -keskusteluissa. Erityisesti varttuneemmilla opiskelijoilla saattaa olla jaettavanaan kattavaa opiskeltavaan teemaan liittyvää työkokemusta ja tietotaitoa.

Avoin yliopisto-opetus on usein asynkronista etäopetusta, mikä haastaa opiskelijoiden ryhmäytymistä. Opiskelijoiden neuvontaan ja ohjeistukseen on samalla panostettava lähiovetusta enemmän. Avoimessa yliopisto-opetuksessa onkin tärkeää saada opiskelijoille tunne läsnä olevasta opettajatutorista, joka läpi opintojakson seuraa opiskelijoiden oppimista ja johon voi ottaa yhteyttä matalalla kynnyksellä.

Opettajana kehittymiselle ehkä parasta avoimessa yliopisto-opetuksessa on nähdä, miten toisten opettajien pedagogiset ratkaisut toimivat käytännössä. Kaikki tutkintopuolella toimivat menetit tai aikataulut eivät sovellu avoimen opetukseen, joten kannan vastuun tällaisten osioiden muuttamisesta. Kaiken kaikkiaan avoin yliopisto-opetus antaa mahdollisuuksia teoittaa omaa pedagogista osaamistaan ja siksi olenkin viihtynyt näissä tehtävissä.

Lisätietoa historian
avoimesta yliopisto-
opetuksesta sivulla
55.

Kulttuurihistoriaa Lapissa ja Turussa

Päivi Rantala, Lapin yliopiston kulttuurihistorian yliopistonlehtori

Kulttuurihistoriaa voi Suomessa opiskella Turun ja Lapin yliopistoissa. Oppiaineet ovat tehneet yhteistyötä jo yli 25 vuoden ajan, aina siitä lähtien, kun kulttuurihistorian opinnot alkoivat Rovaniemellä.

Lapin yliopistossa kulttuurihistorian oppiaine kuuluu yhteiskuntatieteiden tiedekuntaan, ja yhteistyötä tehdään erityisesti politiikatutkimuksen, sosiologian ja organisaatiotutkimuksen sekä Globaalit pohjoiset yhteisöt -tutkimusyhteisön kanssa. Kulttuurihistoriaa voi opiskella perus- ja aineopintojen verran, ja Lapin yliopistossa on mahdollista suorittaa myös historian aineenopettajaopinnot. Opiskelijat tulevat monista eri pääaineista: yhteiskuntatieteistä, eri taiteen aloilta ja kasvatustieteistä sekä oikeustieteistä.

Yhteistyö Turun kulttuurihistorian kanssa on paitsi kauniita sanoja, myös tekoja: opetusta, väitöskirjojen ohjausta, seminaareja, kokouksia ja tietysti myös vapaamuotoisempia tapaamisia.

Lukuvuonna 2023–2024 yhteistyö alkoi heti syyskuussa, kun Marko Niemelä väitteli Lapin yliopistossa aiheenaan Rovaniemen markkinoiden äänimaisema. Tutkimus yhdistää populaarikulttuurin tutkimusta ja pohjoista kulttuurihistoriaa. Ohjaajina toimivat professori emerita Marja

Tuominen ja dosentti Kimi Kärki, ja vastaväittäjänä oli professori Hannu Salmi. Lukuvuosi päättyy Annikka Immosen väitökseen Turun yliopistossa kesäkuussa. Olen ilokseni saanut toimia työn yhtenä ohjaajana. Tutkimus on merkittävä kontribuutio monitieteisen terveystutkimuksen ja soveltavan kulttuurihistorian alalla.

Yhteistyötä on tehty myös luentovierailujen muodossa. Syyslukukaudella Hannu Salmi kävi Lapin yliopiston kulttuurihistorian peruskurssilla kertomassa digitaalisesta historian tutkimuksesta, kevätpuolella minä vierailin Turun yliopiston kirjoituskurssilla pitämässä kirjoitus-työpajan. Etäyhteydet ovat mahdollistaneet osallistumisen väitöksiin, seminaareihin ja yleisöluennoille; esimerkiksi tammikuussa Joulukoulussa oli mukana myös Lapin yliopiston tutkijoita.

Kulttuurihistorian uusi opetusuunni-

telma tulee Lapin yliopistossa voimaan syksyllä 2024. Opettajina kurseilla vierailevat tallenteiden muodossa myös turkulaistutkijat. Muitakin etä- ja monimuototo-mahdollisuuksia yhteistyölle hyödynnetään.

Kohtaamisen paikkoja mahdollistavat

©Marko Junntila

oppiaineiden yhteistyön lisäksi kirjojen toimitustyö ja Kulttuurihistorian Seura. Työn alla ovat soveltavaa kulttuurihistoriaa ja kulttuurihistorian teoriaa käsittelevät kirjat.

Ensi lukuvuoden yhteistyön huipentaa ISCH:n konferenssi Rovaniemellä kesäkuussa 2025. Teema julkistetaan syyskuussa 2024. Toivottavasti konferenssi innostaa turkulaisia tutkijoita ja myös opiskelijoita suuntaamaan pohjoiseen!

”Yhteistyö Turun kulttuurihistorian kanssa on paitsi kauniita sanoja, myös tekoja.”

Kritiikin kuulumisia vuodelta 2023

Venla Savela, Kritiikki ry:n puheenjohtaja 2024

Vuosi 2023 oli Kritiikille sen 65. toimintavuosi. Juhlavuonna tapahtui: samana vuonna järjestettiin sekä suuret vuosijuhlat että Historian opiskelijoiden liiton syysseminaari.

Alkuvuosi eteni tutulla kaavalla, mutta huhtikuussa koitti vuosijuhlaviikko, joka aloitettiin muistelemalla menneitä yhdessä alumnien kanssa. Viikkoon mahtui myös liikunnallisempiakin aktiviteetteja, kuten tanssiharjoitukset ja lasersota Kantaa vastaan. Juotiin myös viiniä, visailtiin Kritiikin historiasta ja juhlittiin vuosijuhlapainosta.

14.4.2023 oli virallisesti kulunut 65 vuotta Kritiikin perustamisesta. Tuona kyseisenä

perjantaina kokosimme viittakansan yhteen ja lipun johdatuksella marssimme Porthanin patsaalle nostamaan järjestölle juhlamaljan.

Seuraavana päivänä yli 200 vierasta saapui VPK-talolle juhlistamaan Kritiikkiä. Musiikki soi, laulu raikasi ja ruokakin maistui (vaikka menuun olikin lipsahtanut kalan ympärille käärittö kala). Myös jatkot ja sillis sujuivat mukavissa tunnelmissa.

Juhlahumun jälkeen vuotta varjostivat sekä taloudelliset että sisäiset ongelmat. Menoja vuosijuhlista tuli liikaa ja tuloja keväältä oli tullut liian vähän. Hallituksesta erosi syksyyn mennessä henkilökoh-

”Vuosi 2024 sai siis alkaa puhtaalta pöydältä – ja se on alkanutkin täynnä uusia ideoita ja ystäviä sekä vanhoja perinteitä ja tuttuja.”

taisista syistä viisi ihmistä. Kritiikin yhteisöllisyys alkoi rakoilla. Tämä näkyi muun muassa syyskokouksessa, jossa uusia toimijoita oli vaikea löytää. Vapaaehtoistyö hajanaisen yhteisön hyväksi tuntui jäseniltä kaukaiselta ajatukselta.

Vaikeuksista huolimatta Kritiikin syksyynkin mahtui paljon iloa. Uudet fuksit saatiin integroitua yliopistoelämään ja hol-seminaari toi muiden kaupunkien historianopiskelijat Turkuun viettämään esoteerista viikonloppua. Vuodenvaihteessa talouskin oli jo saatu raiteilleen, toimintasuunnitelmaan oli kirjattu tulevan vuoden teemaksi yhteisöllisyys ja uudet järjestötoimijat oli perehdytetty rooleihinsa. Vuosi 2024 sai siis alkaa puhtaalta pöydältä – ja se on alkanutkin täynnä uusia ideoita ja ystäviä sekä vanhoja perinteitä ja tuttuja. Olen suunnattoman ylpeä kuluneesta keväästä ja odotan innolla tulevaa ja sitä, mitä saamme yhdessä aikaan.

Esoteerisia terveisiä Historian Opiskelijain Liitolta

Vili-Matti Pulli, HOL:in varapuheenjohtaja 2023 ja sihteeri 2024

HOL on valtakunnallinen historia-alan opiskelijoiden kattojärjestö. Se on monelle tuttu seminaareista, risteilyistä ja tietenkin mahdollistamistaan ilmaisista museokäynneistä. Liitto myös edistää opiskelijoiden verkostoitumista ja harjoittaa edunvalvontaa. Holin jäsenjärjestöjä löytyy useista Suomen yliopistokaupungeista, ja liiton puheenjohtajuus kiertää vuoden välein kaupungista toiseen. Turku on puheenjohtajakaupunki vuonna 2024, ja vakiintuneen käytännön mukaisesti tätä edeltävän syksyn Hol-seminaarin järjestäminen osui Kritiikin vastuulle.

Syysseminaarin 2023 teemaksi valitsimme jo keväällä järjestetyssä ensimmäisessä kokouksessa esoterian. Turussa on viime vuosina tutkittu aihetta monien tieteenalojen näkökulmista, joten loistavia ja asiantuntevia puhujavieraita seminaariluennoille ei

"Oli mukavaa nähdä, miten luentosali täyttyi tasaisesti aamupäivän mittaan, vaikka olikin lauantai."

ollut vaikeaa löytää. Pääsimme esittelemään Suomen historianopiskelijoille Turun tutkimusosaamista esimerkiksi salaseurojen, kadonneiden mannerten, astrologian ja valtakunnanjohtaja Pekka Siitoimen satanistisen mystiikan saralta. Oli mukavaa nähdä, miten luentosali täyttyi tasaisesti aamupäivän mittaan, vaikka olikin lauantai.

Marraskuiseen viikonloppuun mahtui myös oheistapahtumia, ja onnistuneen seminaaripäivän päätteeksi suuntasimmekin pimenevässä illassa ravintola Navetan hämyiselle ullakolle sitsaamaan salaseura-aiheisten sitsien merkeissä. Sitsikulttuurit kautta Suomen kohtasivat ja salaisia rituaaleja harjoitettiin. Viikonlopun

aikana järjestettiin myös tunnelmallinen kaupunkikiertäminen sekä sunnuntaiamun kruunaava silliaamiainen ja päivystys Kritiikin toimistolla. Tämän lisäksi tuotimme kritiikkiläisvoimin seminaarivieraille jaettavan Holkki-lehden, jota Hol seminariin yhteydessä jakaa. Kritiikki-lehden kokeneet toimittajat loihittivat Holille upean seminaarilehden, joka painettiin kokonaisuudessaan mustalle paperille.

Syysseminaari sujui kaiken kaikkiaan loistavasti. Kiitokset tästä kuuluvat Kritiikin hallitukselle, seminaaritoimikunnan jäsenille sekä Holkin toimittajille. Vuoden 2025 keväällä otetaan uudestaan

uudella teemalla, sillä kevätseminarin järjestäminen on väistyvän puheenjohtajakaupungin vastuulla. Nähdään siis siellä!

©Vili-Matti Pulli

Kulttuurihistorian gradu-

Maarit Leskelä-Kärki

Kulttuurihistorian graduvuosi 2023 oli vilkas; vuoden kuluessa valmistui yhteensä 18 pro gradu -tutkielmaa. Ajoitukseltaan graduista suurin osa sijoittuu reilun sadan vuoden ajalle 1890-luvulta 2000-luvun alkuun. Aivan tuore lähihistoria, jopa 2010-luvun historia nousee esiin yhtenä ajallisena painopisteenä. Perinteiseen tapaan vahvin painotus on 1900-luvun alun vuosikymmenissä, ja yksi tutkielma sijoittuu uuden ajan alkuun ja yksi 1840–50-luvulle. Suurin osa tutkielmista paneutuu suomalaiseen kulttuurihistoriaan ja suomalaisiin aineistoihin, mutta aiheita löytyy myös brittiläiseen, japanilaiseen ja armenialaiseen historiaan liittyen. Aineistoiltaan tutkielmat ovat mielikuvituksen laajoja: on tutkittu niin sanoma- ja aikakauslehtiä kuin kaunokirjallisuutta sekä muistelmia, kuvataidetta, postikortteja, televisiosarjoja, julisteita, kirjeitä, tekstiilitaidetta kuin kaupunkitilaa.

Graduaiheista voidaan hahmottaa tiettyjä temaattisia painopisteitä. Hen-

kilöihin keskittyvä kulttuurihistoriallinen tutkimus oli esillä niin tunnettujen kuin unohdetumpien henkilöiden historiaa käsittelevissä tutkielmissa. Tutkielmissa oli läsnä myös muita teemoja, kuten yhteiskunnallinen ja poliittinen historia, tiedon ja teknologian historia sekä arjen historia erityisesti ruokakulttuurin muodossa sekä matkustajakodin yhteisöllisyyden näkökulmasta. Kaupunkien miljöihin ja tilaan sekä kaupunkikehitykseen liittyvä tutkimus nousi esiin niin Lahden puukirkkoa koskevan kiistan kuin Turun Historian museon suunnittelu-prosessia koskevissa graduissa.

Yksi uudempi temaattinen alue on eläimiin kohdistuva uusi eläintutkimus ja humanistinen ympäristötutkimus. Näitä teemoja tarkasteltiin lajien välisen vuorovaikutuksen ja eläinten toimijuuden näkökulmasta. Lisäksi tarkasteltiin luonnon ja ympäristön merkitystä Elga Sesemannin taiteilijuudelle.

Vuoden 2023 graduista SYKLIn eli historian opiskelijoiden alumnijärjes-

ja väitösvuosi 2023

tön palkinnon sai Tuomo Marttila tutkielmallaan Suomi-Filmin arkistoista. Hän teki gradunsa osana arkistolijan opintojaan.

Väitöskirjoja oppiaineesta valmistui vuoden aikana kaikkiaan neljä. Helmi-kuussa väitösvuoden aloitti Karoliina Sjö päiväkirjojen elämäkerrontaa käsittelevällä tutkimuksellaan. Elokuussa väitteli Ellen Thesleffin taiteilijuudesta ja ruumiillisuudesta Hanna-Reetta Schreck. Joulukuussa juhliittiin kahta väitöskirjaa, joista Satu Sorvalin tutkimus käsitteli 1800-luvun lopun tunnekulttuuria ja ärtymyksen ilmauksia sanomalehtiaineiston kautta, ja Anni Hellan keskiajan tutkimuksen väitöskirja taas Ferrara-Firenzen konsiilin kuluessa käytyä keskustelua käsikirjoitusten luotettavuudesta uskonkiistojen ratkaisemisessa. Kulttuurihistorian väitöstilaisuuksista voit lukea tarkemmin blogistamme: blogit.utu.fi/kulttuurihistoria/tag/kustos-kertoo/

Kulttuurihistorian väitöskirjat 2023

Karoliina Sjö: *Kirjoitettu minä. Kirsti*

Teräsvuoren nuoruusajan päiväkirjakerromus 1916–1923. Vastaväittäjinä dos Kaisa Vehkalahti ja dos Tuija Saresma Jyväskylän yliopistosta.

Hanna-Reetta Schreck: *Elämäntanssi 1890–1915. Ellen Thesleffin elävä ruumis.* Vastaväittäjänä dos Anu Korhonen Helsingin yliopistosta.

Satu Sorvali: *Sapenpurkua ja sanasotia. 1800-luvun lopun suomalaislehdistön ärtynyt tunne- ja keskustelukulttuuri.* Vastaväittäjänä dos Jani Marjanen Helsingin yliopistosta.

Anni Hella: *”How can we trust these books?” The Use and Authority of Manuscripts in the Council of Ferrara-Florence (1438–39).* Vastaväittäjänä Associate Professor Edward Schoolman Nevadan yliopistosta.

Kulttuurihistorian pro gradu -tutkielmat 2023

Ala-Lehtimäki, Henna: *Yksin kammioonsa eristäytyneenä. Vanhan poikamiehen kirjalliset kuvaukset 1800-luvun alun Englannissa.*

Lindsten, Sivi: *Arkista ruokaa vai julkista terveyttä: Suomalaisten muuttuva käsitys terveellisestä ruokavaliosta Kotilieden sivuilla 1960- ja 1970-luvuilla.*

Vatanen, Sara: *Lajienvälinen vuorovaikutus ja eläinten toimijuus Eläinsuojelus-lehdessä 1894–1920.*

Starck, Saara: *“Turku ansaitsee uuden museon”: Turun historian ja tulevaisuuden museon suunnitteluprosessi 2011–2022.*

Julin, Seija: *Koettu, eletty ja kiistelty: vuonna 1977 puretun Lahden vanhan puukirkon kulttuuriset merkitykset.*

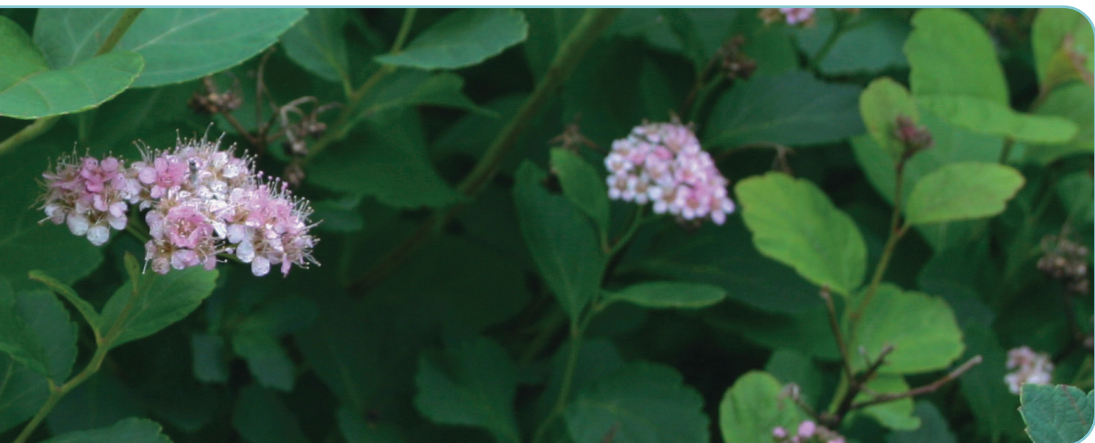
Jämsä, Aino: *Painettua tietoa, mainostettua tiedettä: julisteet tiedon paikkana sekä tieteen ja tekniikan kuvaajina 1800-luvun puolivälin Turussa.*

Tusa, Auri: *”Meidän pitää luoda jotain omaa, erikoista”: Ilona Jalavan amatillinen toiminta suomalaisen tekstiiliteoksen ja taideteollisuuden kentillä 1900–1930-luvuilla.*

Heikkinen, Heli: *Televisiosarja Downton Abbey historiakulttuurina 2010–2015.*

Nokelainen, Jonna: *“Fasces symboloi hetkeä, jolloin miehet luovat järjestyksen kaaokseen”. Sukupuoli ja rotu äärioikeistolisessa Sarastus-verkkolehdessä vuosina 2012–2017.*

Tiilikainen, Tiina: *Teosofi, kielenkääntäjä ja yhteisvapaamuurari Kyllikki Ignatius: Naisten toimijuus esoteerisissa liikkeissä 1900-luvun alun Suomessa.*

Turpeinen, Taneli: *Ajatuksia Tokiosta kohti Maarianhaminaa: Kulttuuriset ja poliittiset syyt Japanin rooliin Ahvenanmaan kysymyksessä 1921.*

Jalo, Elina: *Taide osana elämää: Luonnon ja paikkojen merkitys Elga Sesemannin elämässä ja taiteessa vuosina 1960–2007.*

Levonen, Jenna: *Terveisiä tutuille ja tuntemattomille: Matkustajakoti Kalevan postikortit 1969-1978 ja yhteisö niiden takana.*

Peiponen, Olivia: *Sieluttoman merenneidon symboliikka: Itseymmärryksen, identiteetin ja kulttuurin heijastuksia Oscar Wilden sadussa ”Kalastaja ja hänen sielunsa” (1891).*

Marttila, Tuomo: *Suomi-Filmi Oy:n palveluksessa: Yritysarkisto elokuvayhtiön toimintamuotojen kuvaajana 1919–1939.*

Aho, Marius: *Elinikä sodassa: Torsten Stålhandske aatelissotilaana 1593–1629.*

Vuorio, Sirkka: *Elämän eväät opin tielle: Tilallisen tyttären omakuva varhaislapsuuden ja lapsuuden ajasta 1927–1939.*

Rossi, Pauli: *Myrskyn jälkeen kohti tuntematonta: 1915–1920 tapahtumiin liittyvän muiston läpikäyminen Yhdysvaltoihin muuttaneiden armenialaissiirtolaisten tarinaa käsittelevässä muistelmakirjallisuudessa.*

Väitöskokemuksia joulukuulta 2023

Satu Sorvali: Sapenpurkua ja sanasotia. 1800-luvun lopun suomalaislehdistön ärtynyt tunne- ja keskustelukulttuuri, 2.12.2023

Aloitin kulttuurihistorian jatko-opinnot talvella 2018. Väitöskirjani ”Sapenpurkua ja sanasotia. 1800-luvun lopun suomalaislehdistön ärtynyt tunne- ja keskustelukulttuuri” koostuu yhteenveto-osiosta ja viidestä vertaisarvioidusta artikkelista. Tein ensimmäiset vuodet tutkimusta työn ohessa, mikä oli haastavaa. Onneksi sain apurahoja, joiden turvin pystyin keskittymään väitöskirjaan ja opintoihin täysipäiväisesti kahden ja puolen vuoden ajan, mikä oli korvaamatonta koko prosessin kannalta.

Asuminen pääkaupunkiseudulla ja koronapandemia rajoittivat mahdollisuuksia tavata kollegoita ja osallistua seminaareihin. Pääkaupunkiseudun kulttuurihistorian jatko-opiskelijoiden ja vastaväitelleiden tapaamiset ja viikoittainen Zoom-kirjoitusryhmä muodostuivatkin tärkeiksi vertaisverkostoiksi. Viimeiset kuukaudet ja viikot ennen väitöstä olivat hektisiä. Kokopäiväisen työni Kansallisarkistossa ja väitöskirjan loppuunsaattamisen yhteensovittaminen vaati tarkkaa ajanhallintaa ja kylmiä hermoja. Väitöskirjan viimeistelyyn ja painamiseen, väitökseen ja karonkan järjestämiseen liittyi lukemattomia työvaiheita ja detaljeja, mutta onneksi sain arvokkaita neuvoja aiemmin väitelleiltä kollegoilta.

Perinteestä poiketen emme käyneet vastaväittäjän ja kustoksen kanssa syömässä väitöstä edeltävänä iltana, sillä silloin pidettiin vuosittainen Veikko Litzen-luento, jossa historioitsija Rob Boddice ohjasi tunnelmat osuvasti seuraavaan päivään ja väitökseni tunnehistorialliseen puoleen.

Lauantaina 2.12.2023 koitti elämäni jännittävin päivä. Tapasin vastaväittäjäni, dosentti Jani Marjasen, ensimmäistä kertaa noin tunti ennen väitöstä, ja suureksi helpotuksekseni hän oli helposti lähestyttävä. Väitöskeskustelu sujui mukavasti – sen mitä hermoilultani muistan. Marjanen johdatti keskustelua taitavasti ja aika kului kuin siivillä. Tilaisuus pidettiin Arcanumin Aava-auditoriossa ja kustoksena toimi väitöskirjani ohjaaja, professori Hannu Salmi. Vaikka suurin jännitys väistyi kustoksen todetessa väitöksen olevan päättynyt, oli koko loppupäivä jännittävä ravintola Tärgetissa pidetyn karonkan loppuun asti. Halusin isot juhlat, koska monivuotisen prosessin päätöspäivä oli minulle merkityksellinen ja oli mukavaa saada iso joukko koolle iloisissa merkeissä eristäytymisvuosien jälkeen.

väitöskahvit vastaväittäjän ja ohjaajieni Hannu Salmen ja Marja Jalavan kanssa sekä karonkkapuheet. Tohtoriopinnot ja väitöskirjan tekeminen vahvistivat haluani historiantutkimukseen ja odotan jo innolla seuraavia tutkimuksia!

Anni Hella: "How can we trust these books". The Use and Authority of Manuscripts in the Council of Ferrara-Florence (1438-39), 9.12.2023

Väitöspäivä – miten jännittävä ja ikimuistoinen päivä se olikaan! Nyt noin puoli vuotta sitten tapahtunutta voi muistella ilolla ja pienellä kaiholla. Olihan se päivä, jollaista ei toista elämässä tule vastaan (tai estäkää minua, jos edes pohdin uudestaan väitöskirjan kirjoittamiseen ryhtymistä!). Se oli päivä, jota oli kuvitellut mielessään jo jatko-opintoja suunnitellessa ja joka toisinaan eksyi uniinkin. Muistan esimerkiksi väitöskirjan kirjoittamisen alkuajoilla nähneeni unta, jossa väitöskirjani hylättiin väitöstilaisuudessa, koska kirjassa oli kuva lehmistä, joka ei liittynyt mitenkään väitöskirjani tematiikkaan. Toisena hylkäysperusteena oli vain yhden sivun pituinen lähdeluettelo. Todelliseen väitöspäivään selvitessäni tiesin, että ainakaan edellä mainitut asiat eivät koituisi kohtalokseni, mutta jännittihän päivä silti aivan valtavasti!

Kaikki toittivat, kuinka minun pitäisi nauttia päivästä ja kuinka ihanaa se olisi. Muistan suhtautuneeni asiaan kauhun sekaisella ihmetyksellä. Ehkä näin jälkikäteen täytyy kuitenkin tunnustaa, että olihan päivä kaikesta jännityksestä huolimatta aika upea. Vastaväittäjäni Edward Schoolman oli aivan mahtava ja teki tilasta ja tilanteesta heti turvallisen ja olostani vapautuneen. Pääohjaajani Marika Räsänen istui kustoksen paikalla iloa säteillen ja kaksi muuta ohjaajaani Teemu Immonen ja Reima Välimäki kannustavine hymyineen Aava-salin tutuiksi käyneissä penkeissä. Iso työ oli vihdoinkin saatu tehtyä ja sitä oli kanssani juhlistamassa tärkeitä kollegoitani ja läheisiä ystäviäni sekä korvaamattoman arvokas perheeni. Edelleen tahdon kiittää kaikkia heitä kaikesta tuesta ja kannustuksesta vuosien varrella sekä tärkeään päivääni osallistumisesta.

Väitöspäivän suunnittelu ja kaikenlaiset juhlavalmistelut väitöskirjan viimeistelyn rinnalla osoittautuivat melkoiseksi työmaaksi. Yhtä aikaa oli ihanaa suunnitella erityisesti karonkkaa mutta myös stressaavaa mieltä, olihan varmasti muistanut tehdä kaiken tarvittavan. En ole edelleenkään ihan varma, oliko fiksu ajatus tehdä niin paljon asioita itse. Päätin itse askarrella kutsukortit, ommella väitösmekon sekä tehdä pari sovitusta jousikvartetille, joka tuli karonkkaan esiintymään. Onneksi en osaa kokata ja se sai jäädä ammattilaisille! Toisaalta sain illasta itseni näköisen ja myös muuta ajateltavaa ja tekemistä kaiken jännittävän rinnalle.

Väitöspäiväni oli lopulta onnistunut, upea ja ikimuistoinen – mutta onpa ihanaa, että siitä on jo selvitty!

Dosentit ajan hermolla

Hannu Salmi

Kulttuurihistorian oppiaineeseen on tullut viime vuosina useita uusia dosentteja. Suomalaisen yliopistolaitoksen historiassa dosentuureilla on ollut vahva ja näkyvä merkitys jo Turun Akatemian aikakaudelta, 1700-luvulta asti. Viime vuosikymmeninä dosenttien asemassa on tapahtunut myös dramaattisia muutoksia.

Nykyisen määritelmän mukaan ”yliopisto voi myöntää dosentin arvon henkilölle, jolla on perusteelliset tiedot omalta alaltaan, julkaisuilla tai muulla tavoin osoitettu kyky itsenäiseen tutkimustyöhön tai taiteelliseen työhön ja hyvä opetustaito”. Nämä perusteelliset tiedot tarkoittavat käytännössä sitä, että dosentilla täytyy olla vähintään kahta hyvää väitöskirjaa vastaava tieteellinen tuotanto. Tämä ajatus on vanhaa perua siinä mielessä, että vuoteen 1895 asti edellytettiin erillistä dosentinväitöskirjaa, joka tehtiin varsinaisen väitöskirjan jälkeen. Dosentit olivat oman alansa eksperttejä, jotka olivat jo edenneet tieteellisellä urallaan väittelyn jälkeen uusille alueille.

Viime vuosikymmenien näkökulmasta iso muutos tapahtui vuonna 2010, kun yliopistolakia muutettiin. Yliopistot eivät enää olleet valtion virastoja vaan muuttuivat julkisoikeudel-

lisiksi yhteisöiksi. Dosentit olivat olleet valtion virkoja, tosin aivan erityisiä virkoja, koska niihin ei automaattisesti sisältynyt palkkaa. Dosenteilla ei ollut virkaan liittyviä velvollisuuksia, mutta heillä oli oikeus antaa opetusta. Kun virkasuhteet muuttuivat työsuhteiksi vuonna 2010, dosentuuri muuttui arvoksi, jonka yliopisto voi hakemukselta myöntää.

Kulttuurihistorian oppiaineella on ollut omia dosentteja alusta lähtien, vaikkakin viime vuosina lista on karttunut merkittävästi. Tällä hetkellä meillä on dosentteja 43 kappaletta. Dosentuurit ja niiden alat löytyvät oppiaineen kotisivulta: utu.fi/fi/yliopisto/humanistinen-tiedekunta/kulttuurihistoria/yhteyystiedot

Alkuvaiheessa dosentit olivat laveasti ”kulttuurihistorian dosentteja”, mutta yhä useammin tutkimusaloja on määriteltä tarkemmin. Meillä on kattavasti aikakauden mukaan määriteltyjä dosentteja. Teemu Immonen, Christian Krötzl, Marika Räsänen ja Reima Välimäki ovat keskiajan historian, Thomas Devaney uuden ajan alun, Asko Nivala ja Heli Rantala 1800-luvun ja Ritva Hapuli 1900-luvun kulttuurihistorian dosentti. Viime vuosina olemme saaneet myös useita muinaisen Lähi-idän

historian asiantuntijoita, kuten Saana Svärd, Jason Silverman ja Joanna Töyräänvuori.

Dosenttuureja on määritelty myös temaattisesti, mutta näitä kaikkia ei ole mahdollista tässä luetella. Esimerkkinä voi mainita, että meillä on dosentteja, joiden erikoisalana on arjen historia (Anu-Hanna Anttila), tieteen historia (Heini Hakosalo), Yhdysvaltain tutkimus (Benita Heiskanen), populaarikulttuurin tutkimus (Bruce Johnson, Kari Kallioniemi, Janne Mäkelä), kaupunkiympäristön ja kaupunkikulttuurin historia (Rauno Lahtinen, Silja Laine), muotoilun ja taideteollisuuden historia (Maija Mäkikalli) ja soveltava kulttuurihistoria (Pälvi Rantala).

Humanistisella tiedekunnalla on nykyään hakuajat dosenttuureja varten kaksi kertaa vuodessa. Vuonna 2023 oppiaineeseen tuli neljä uutta asiantuntijaa, digitaalisen historian dosentti Mats Fridlund, tieteiden ja aatteiden historian tutkija Mikko Myllykangas, muinaisen Lähi-idän tuntija Joanna Töyräänvuori ja Venäjän aate- ja kulttuurihistorian tutkija Elina Viljanen. Keväällä 2024 olemme saaneet kaksi lisää, kulttuurihistorian dosentti Mila Oivan ja muinaisen Persian kulttuurihistorian dosentin Jason Silvermanin.

Haluan toivottaa uudet dosentit tervetulleiksi osaksi kulttuurihistorian yhteisöä ja toivon, että voimme jatkossa tehdä vielä tiiviimpää yhteistyötä.

Vuoden 2023 tunnust

Petri Paju

Tekniikan Historian Seura (THS) jakoi palkinnon parhaasta Tekniikan Waiheissa vuosina 2021–2022 julkaisuista artikkeleista. Palkinnon voittos. Petri Paju artikkelillaan ”Atomipapisto, ydinjätevaaran semiotiikka ja Suomi. Ydinjätehuollon tulevaisuusajattelun reunoilla.” Artikkelin valitsija Timo Myllyntaus kertoo Pajun artikkelista muun muassa näin: ”tutkimusteema käsittelee aihepiiriltään koko ihmiskunnan kannalta merkittävää teknologista ongelmaa, jolla on jo pitkä historia ja edessään vielä tuhansien vuosien mittainen riskialtis tulevaisuus.”

Aino Jämsä

Tekniikan Historian Seura (THS) jakoi kahdelle vuosina 2021–2022 valmistuneille pro gradu-tutkielmille palkinnon. Toinen voittajista oli Aino Jämsä tutkielmallaan *Painettua tietoa, mainostettua tiedettä. Julisteet tiedon paikkana sekä tieteen ja tekniikan kuvaajina 1800-luvun puolivälin Turussa*. Hänen tutkielmaansa kiiteltiin muun muassa ”uudenlaisen tutkimusaineiston hyödyntämisestä, tutkimusaiheen monipuolisuudesta sekä oivaltavista tutkimusmenetelmistä ja kieliasusta.”

ustukset ja palkinnot

Marika Ahonen

International Society of Cultural History (ISCH) jakoi vuoden 2022 essay prize -palkinnon Marika Ahoselle artikkelistaan 'Sirens, Narrative Ethics, and Christina Rossetti's *Mi Vida Bajo el Agua*', joka julkaistiin *Cultural History*-aikakauslehdessä huhtikuussa 2023.

Pekka Kolehmainen

Tiedekunnan vuoden *humanistitohtori 2022* -kunniamaininnan sai tohtori Pekka Kolehmainen. Valinnan kriteerinä on perinteisesti ollut se, että on ”väitöskirjassaan tuonut ansiokkaasti esille ihmisenä olemisen monimuotoisuutta ja jonka väitöskirja ansaitsee tulla erityisen laajasti huomatuksi”. Kolehmaisen väitöskirja oli nimeltään *Rock, Freedom, and Ideologies of “Americanness”: U.S. Culture War Debates of the Late Twentieth Century*.

Meeting with

Rob Boddice

Hannu Salmi

In 2023, the Veikko Litzen Lecture was organised for the 30th time. Our guest was PhD (FRHistS) Rob Boddice who is working at the University of Tampere and who has earlier held positions at Harvard University, McGill University, the Max Planck Institute for Human Development, and Freie Universität Berlin. Boddice is well-known for his several books on the history of emotions. He is currently writing a book about the history of the placebo effect, forthcoming in 2026.

The Litzen Lecture took place at the Aava Hall (Arcanum) on Friday 1 December 2023, and it attracted a large audience. Hannu Salmi had a short chat with Boddice, and we publish it here.

Hannu: Thank you for your visit to Turku, Rob! You have written very extensively not only about the history of medicine, and science in general, but also about the history of emotions. Your book *A History of Feelings* was published in Finnish in 2022 under the title *Tunteiden historia*. What brought you to the history of emotions in the first place? What is it about the history of emotions that fascinates you?

©Rob Boddice

Rob: It was an honour to be invited to give the Litzen Lecture. It was the key event for me in 2023.

I was working on the history of emotions before I really understood that it was a thing. An old friend and colleague reminded me recently that we co-taught a course at the University of York on 'Mind, Ritual and Anthropology' back in 2004, when we were both graduate students. It was my entry point to thinking about how to reconcile neuroscientific knowledge with the humanities. The emotions lay at the centre of that conundrum. My PhD thesis had the conceptual, moral and social history of cruelty at its core, and I realised only dimly at the time that the whole thing hinged on the creation and enforcement of feeling rules and the connection of feelings to practices. It was only much later that I discovered a hive of activity in this field called 'the history of emotions', and circumstance landed me in Berlin, working at the Languages of Emotion Excellence Cluster at Freie Universität and

at the Centre for the History of Emotions at the Max Planck Institute for Human Development. I found myself among an innovative and energetic group of scholars, developing an extant corpus of theoretical sophistication. All of it helped me make sense of what I had already done and pointed the way forward.

Hannu: You gave a brilliant Litzen Lecture in Turku and dedicated your talk

to the historian Jan Plamper, who had just passed away on 30 November. Plamper was part of an international community of scholars in the history of emotions. Researchers also form an emotional community, I think. Could you say that, and if so, what kind of community is it?

Rob: Jan was the person who told me, back in 2012, that the history of emotions was wide open and there for the taking. I took that to heart. Certainly, those of us who have been in this field and at its principal sites of development for many years have a strong sense of connection. I don't know if I'd call this an 'emotional community', but there is a sense of common purpose, critical support and, often, admiration. I am driven by an intellectual commitment. When I find others who share this, there is certainly a feeling of sympathy and a rare kind of delight.

Hannu: Your book *A History of Feelings* has an interesting final chapter where you place the history of emotions in a broader context, as part of the history of experience. What are the problems with seeing the history of emotions as a separate field or subfield? What new perspectives can the concept of experience offer?

Rob: The main problem with 'emotions' is that until the nineteenth century, in English, they didn't exist. Most of the time, historians of emotions are actually talking about other situated concepts that are distinctly different from 'emotions', and they are bound up with historical senses, cognition, beliefs, different types of intellectual and embodied knowledge, and distinct bodily and social practices in distinct moral and social frameworks. In short, to carve off the category 'emotion' risks distorting the way historical actors felt. Experience is also fraught with risk, of course, but as an umbrella concept it allows for that broader assemblage of things that amount to how somebody felt at a given time in a given place.

Hannu: Your lecture in Turku was entitled 'The View from the Cave: Histories of Lived Experience in an Age of Alternative Facts'. The title referred to Plato's famous cave metaphor. What kind of 'cave' are we in today? How do you see the opportunities and challenges for historical research in this day and age?

Rob: We are in a dark place indeed. In Plato's cave it was at least possible for a philosopher to drag somebody into the light and show them an understanding of things as they actually are. In our 'cave', largely online, I doubt whether anybody has the authority to do this. Expertise and learning are placed on the same plane as opinions wrought from bedroom browsing. Appeals to 'my lived experience' or, worse, 'my truth', trump any attempt to apply evidence or nuance. Historians of experience have the opportunity to demonstrate the kinds of consequences that arise from people acting on the assumption, willy nilly, that their experience of the world is paramount. There are many potential histories of hubris. They don't tend to end well.

Hannu: This is indeed a challenge not only for historians of experience but for all researchers. But perhaps it is lectures like these, and the debate that emerges from them, that provide a glimmer of hope. Thank you for these insights Rob! Hope to see you again soon!

Aboagora "Void", 23.-25.8.2023

Petra Piironen

Selfportrait-työryhmän Anu Almagro, Hanna-Reetta Schreck, Pauli Lyytinen ja Johanna Jauhiainen. © Pekko Vasantola

Aboagora-tapahtuma kokosi kolmatatoista kertaa lähes parisataapäisen yleisön taiteen ja tieteen äärelle kolmeksi päiväksi. Sibelius-museossa järjestetyn tapahtuman teemana oli ”Void”, joka toi päätökseen viisivuotisen The Five Rings -teemakokonaisuuden.

Vuosittainen tapahtuma toimii keskustelufoorumina eri tieteen- ja taiteenalojen rajoja rohkeasti ylittävälle toimijoille sekä monitieteisestä ja -taiteisesta yhteistyöstä kiinnostuneelle yleisölle. Opiskelijoille Aboagora tarjoaa paitsi ikkunan kansainväliseen poikkitieteelliseen keskusteluun, myös mahdollisuuden työkokemukseen yhdelle korkeakouluharjoittelijalle sekä joukolle tapahtuma-avustajia vuosittain.

Hankkeen taustalla vuonna 2023 olivat Turun Yliopisto, Åbo Akademi, ÅA:n säätiön yhteydessä toimiva Donner-instituutti sekä Turun AMK:n Taideakatemia. Hallinnollisesti hanke sijaitsee TY:n kulttuu-

rihistorian oppiaineen yhteydessä. Vuonna 2023 Aboagoraa tukivat Koneen Säätiö, Jenny ja Antti Wihurin rahasto, Svenska kulturfonden, Tieteellisten seurain valtuuskunta, Konstsamfundet, William Thuringss stiftelse sekä Turun kaupunki.

Viisivuotinen teemakausi huipentui tyhjyyteen

The Five Rings -teemakokonaisuus sai päätöksensä tyhjyyden teemasta. Viisivuotisen tematiikan lähtökohdat tapahtumavuosina 2019–2023 olivat japanilaisen samurain ja filosofin Miyamoto Musashin (n. 1584–1645) teoksessa The Book of Five Rings. Teos jakautuu viiteen kirjaan, joista jokainen tarkastelee yhtä taistelun elementtiä: maa, vesi, tuli, tuuli, tyhjyys. Vuonna 2023 Aboagora toi tutkijat, taiteilijat ja yleisön tyhjyyden ääreen, avaten sen mukanaan tuomia mahdollisuuksia.

Tapahtumassa käsiteltiin tyhjyyden moninaista luonnetta eri tieteen- ja

taiteenalojen kautta. Pääpuheen-
vuorot, agora-luennot, olivat
maksuttomia ja avoimia kaikille.
Agoristeina vuonna 2023 kuultiin
feministisen tutkimuksen, filosofian
ja tietoisuuden historian profes-
sori Karen Baradia (University
of California at Santa Cruz), joka
luennoi kosketuksesta ja toiseu-
desta etäyhteyksin; filosofian profes-
sori Hans Ruinia (Södertörn
University), joka puhui muutok-
sesta, olemisesta ja olemattomuus-
desta esisokraattisessa filosofiassa;
sekä historian professori Dolly
Jørgenseniä (University of Sta-
vanger), joka kertoi etäyhteyksin
lajien sukupuutoista ja niiden
aiheuttamista tyhjiöistä.

Muissa esityksissä tyhjyyttä
lähestyttiin mm. luovuuden sekä
tiedon rajojen näkökulmista, ja
tyhjyyden käsitettä pohdittiin

suhteessa Musashin oppeihin, ja-
panilaiseen kulttuuriin, taiteeseen
sekä uskontoihin. Tapahtuma hui-
pentui perjantaina 25.8. Selfport-
rait - Dreams of the Life and Art
of Ellen Thesleff -teatterinäytök-
seen, jossa käsiteltiin Thesleffin
kirjeitä ja taidetta mielikuvituksen
ja onohduksen rajamailla.

Vuonna 2024 Aboagora avaa
uuden teemakauden The Planets.
Vuosille 2024–2030 suunniteltu
seitsemän vuoden temaattinen
kokonaisuus pohjautuu Gustav
Holstin samannimiseen orkeste-
risarjaan. Ensimmäisenä planee-
toista vuorossa 28.–30.8.2024 on
Mars, sodan tuoja.

Camila Rosa ja Kari Yli-Annala pitivät Aboagorassa 2023 performatiivisen session "Sense and Absence". ©Pekko Vasantola

UNETTOMUUDESTA
Lukukirja valvomisen
kulttuurihistoriaan

PÄLVI RANTALA

Kulttuurihistorian seuran toimintavuosi 2023

Elina Karvo

Kulttuurihistorian seuran vuosi 2023 oli rauhallisempi toimintavuoden juhluvuoden jälkeen. Julkaisutoiminta sai jatkoa, kun joulukuussa Capsa Historiae -sarjassa julkaistiin uusi teos. Seuran jäsenmäärä pysyi tasaisena, ja seuran blogi jatkoi aktiivisesti julkaisemista erilaisista aiheista. Blogissa esittäytyi niin kulttuurihistorian väitöskirjatutkijoita kuin tuoreita dosentteja, esiteltiin moninaisia meneillään olevia tutkimushankkeita, vierailtiin museoissa ja pohdittiin mm. sota-ajan elämää ja suomalaislehdistön aprillipiloja.

Kulttuurihistorian seuralla on kaksi

julkaisusarjaa, vertaisarvioitu Cultural History sekä populaarimpi Capsa Historiae. Vuonna 2023 Cultural History -sarjassa jatkettiin tulevien julkaisujen työstämistä. Joulukuussa 2023 julkaistiin Capsa Historiae -sarjan neljäs teos, Pälvi Rantalan Unettomuudesta. Lukukirja valvomisen kulttuurihistoriaan. Unettomuus on henkilökohtainen, ruumiillisesti koettu asia, mutta myös kulttuurihistoriallinen ilmiö, joka muuttuu ajassa. Rantala avaa teoksessa näkökulmia unettomuuteen niin historian, nykyhetken, yksityisen ja henkilökohtaisen kokemuksen kuin kulttuuristen käsitysten kautta. Rantala hyödyntää teoksessa erilaisia kirjallisuuden lajityyppejä, kuten esseetä, päiväkirjatekstiiä, proosarunoa ja spekulatiivista fiktiota. Unettomuudesta onkin esimerkki soveltavasta kulttuurihistoriasta ja luovan kirjoittamisen tarjoamista mahdollisuuksista kulttuurihistorialle. Teoksen

Seuran vierailu Tiedeklubilla, kuvassa Hannu Salmi, Karoliina Sjö ja Hanna-Reetta Schreck. Kuvaaja Anne Haapanen/TSV

lopusta löytyy tehtäviä, jotka tarjoavat lukijoille vinkkejä omaan kirjoittamiseen.

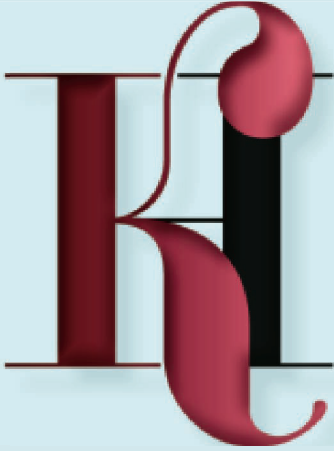
Seuran keskeinen yhteistyökumppani on ollut alusta asti Turun museokeskus. Toimintavuonna seura järjesti toukokuussa jäsenvierailun Turun linnan museon väen kanssa. Vierailulla tutustuttiin linnan uuteen Prinsessan matka -näyttelyyn ja kuultiin näyttelyprosessista ja taustoista. Joulukuussa syyskokouksen yhteydessä seuran jäsenet pääsivät vierailulle Luostarinmäen museoon tunnelmalliselle lyhtykierrokselle. Kierroksella kuultiin elämästä pimeään vuodenaikaan ja Luostarinmäen näyttelyuudistuksesta.

Vuonna 2023 Kulttuurihistorian seurasta tuli Tieteellisten seurain valtuuskunnan (TSV) jäsen. Jäsenyys vahvistaa seuran tieteellistä toimintaa ja mahdollistaa yhteistyötä muiden seurojen kanssa. Syksyllä 2023 pääsimme mu-

kaan TSV:n luotsaamalle Tiedeklubille, jossa keskustellaan ajankohtaisista teemoista tieteen kentällä. Kulttuurihistorian seuran isännöimällä klubilla lokakuussa aiheena oli Kulttuurihistoriallinen tiede kohtaa taiteen. Keskustelemassa aiheen ja omien tutkimustensa ympäriltä olivat FT, tutkijatohtori Karoliina Sjö ja FT, kulttuurihistorian tutkija ja tietokirjailija Hanna-Reetta Schreck. Tilaisuuden juonsi seuran puheenjohtaja, professori Hannu Salmi. Keskustelu julkaistiin TSV:n toimesta myös podcastina SoundCloud- ja Spotify-palveluissa, ja linkit podcastiin löytyvät Kulttuurihistorian seuran kotisivuilta.

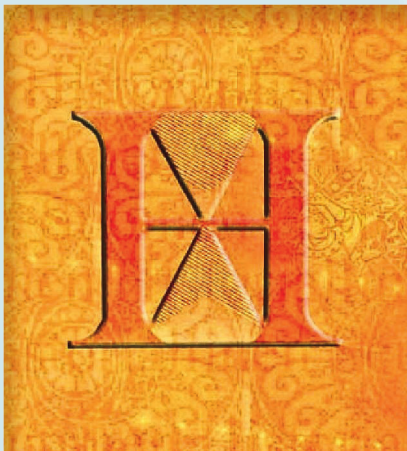
Kulttuurihistorian seura on avoin kaikille kulttuurihistoriasta kiinnostuneille ja mukaan voi liittyä milloin vain! Lisätietoa seurasta ja sen toiminnasta löytyy osoitteesta: kulttuurihistoria.net

Kulttuurihistorian Seura (KHS)

Kulttuurihistorian seura edustaa Suomessa tieteenalansa kansainvälistä kattojärjestöä International Society for Cultural history (ISCH). Seuran tavoitteena on edistää kulttuurihistoriaa tieteenalana sekä tukea kulttuurihistorian opetusta ja yleistä tunnettavuutta. Seura järjestää muun muassa kokouksia, esitelmä- ja opetustilaisuuksia ja pyrkii edistämään oman alansa tiedotus- ja julkaisutoimintaa.

Suomen Historiallinen Seura (SHS)

Vuonna 1875 Helsingissä perustettu Suomen Historiallinen Seura on vanhin suomenkielinen tieteellinen historiallinen yhdistys. Seuran tavoite on edistää historiantutkimusta ja tuntemusta. Tätä nykyä seura organisoii tutkimushankkeita, järjestää erilaisia konferensseja ja seminaareja sekä julkaisee yhteistyössä Historian Ystävien Liiton kanssa Historiallista Aikakauskirjaa. SHS edustaa Suomea kansainvälisissä historiantutkimuksen CISH-seurassa.

International Society for Cultural History (ISCH)

Kansainvälinen kulttuurihistorian seura vuodesta 2007 lähtien toiminut kulttuurihistorian tutkimusta tukeva tieteellinen yhdistys. KHS on ISCH:n tytäryhdistys, ISCH toimittaa omaa tieteellistä aikakauslehteä, kaksi kertaa vuodessa ilmestyvää Journal of the International Society of Cultural Historya sekä kirjasarjaa. Lisäksi seura järjestää vuosittain konferensseja: vuoden 2024 konferenssin Potsdamissa. Vuonna 2025 se järjestetään Rovaniemellä 16.-19.6. Turkulaiset kulttuurihistorioitsijat ovat osallistuneet aktiivisesti sekä seuran toimintaan että hallintoon.

Turun Historiallinen Yhdistys (THY)

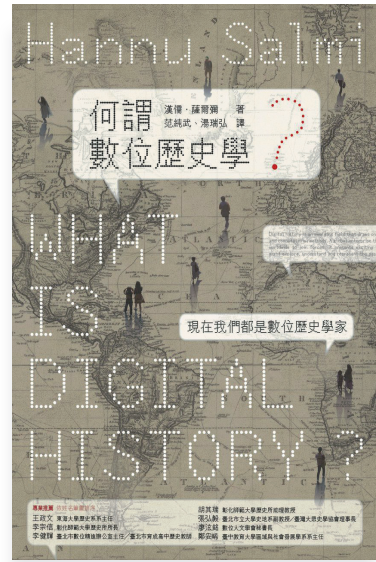

THY on vuonna 1923 perustettu kaikille avoin seura, jonka tavoitteena on edistää historiantutkimusta ja historiatieteellistä harrastusta. Yhdistys julkaisee kahta vertaisarvioitua teossarjaa, jotka ovat Historia Mirabilis ja Turun Historiallinen Arkisto. Yhdistys järjestää myös julkisia tapahtumia, avoimia luentosarjoja sekä retkiä ja matkoja niin kotimaahan kuin ulkomaille.

Tuoreita kirjajulkaisuja

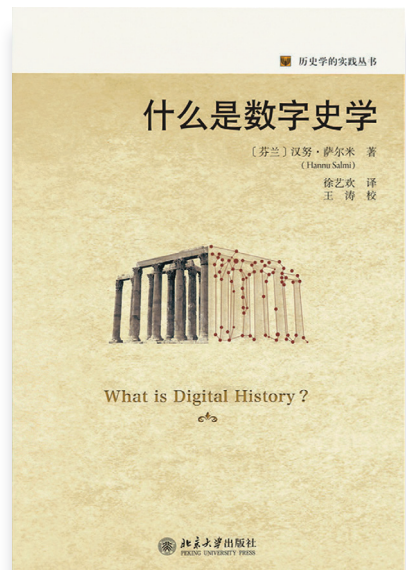
Translation of *What is Digital History?*
Written by Hannu Salmi; translated by Fan
Chunwu, Tang Ruihong Taipei. Maitian
Publishing 2024.

Perinteisellä (complex) kiinan kielellä tehty
käännös kirjasta *What is Digital History?*

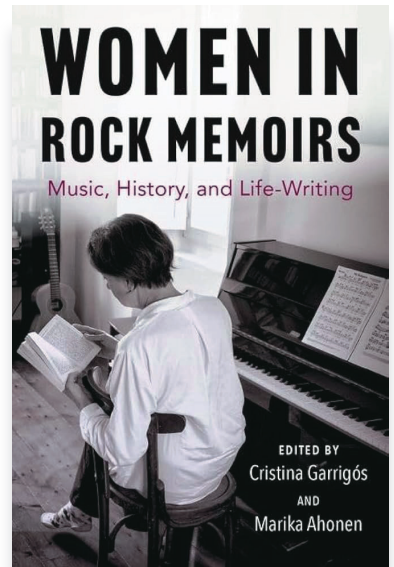
Chinese translation of *What is Digital
History?* Peking: Peking University
Press 2023.

Yksinkertaistettu (simplified) kiinankie-
leninen käännös *What is Digital Histo-
ry?* -kirjasta.

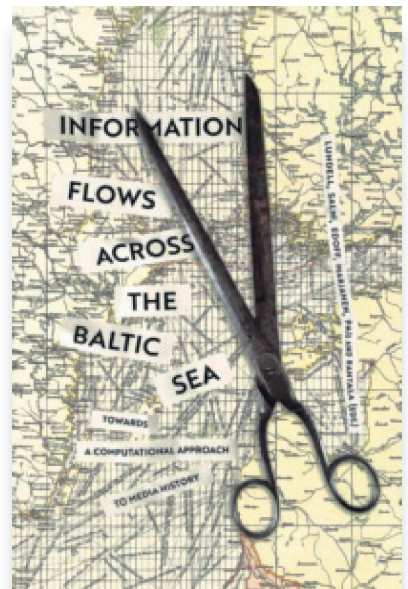
Kulttuurihistorian väitöskirjatutkija Marika Ahonen oli mukana toimittamassa ja kirjoittamassa vuonna 2023 ilmestynyttä teosta *Women in Rock Memoirs: Music, History, and Life-Writing* (eds. Cristina Garrigós and Marika Ahonen), Oxford University Press.

Kirjan aiheena ovat naiset ja heidän toimituksensa rock-musiikin maailmassa. Lähteinä käytetään vuoden 2010 ja sen jälkeen ilmestyneitä muistelmia, joiden avulla tutkijat pyrkivät selvittämään naisten elämää ei pelkästään muusikkoina vaan myös naisina. Kirja käsittelee sellaisia aihepiirejä kuten muisti, trauma ja seksuaalisuus.

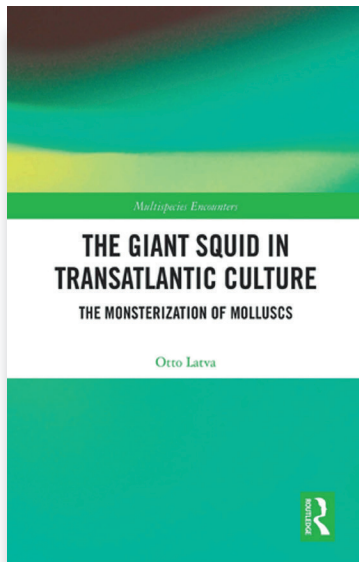
Patrik Lundell, Hannu Salmi, Erik Edoff, Jani Marjanen, Petri Paju and Heli Rantala (eds.) *Information Flows across the Baltic Sea: Towards a Computational Approach to Media History*. Mediehistoriskt arkiv 56, Lund: Föreningen Mediehistorik arkiv, 2023.

Nykyaikana viraalisuus ja median sisällön uudelleenjakoa ovat merkittäviä ilmiöitä, mutta eivät välttämättä niin uniikkeja kuin yleisesti luullaan. Kirjan aiheena on tutkia, minkälaiset sanomalehtien mediasisällöt ylittivät kansalliset rajat ja mitkä jäivät vain paikallisiksi 1700-luvun lopulta 1900-luvun alkuun.

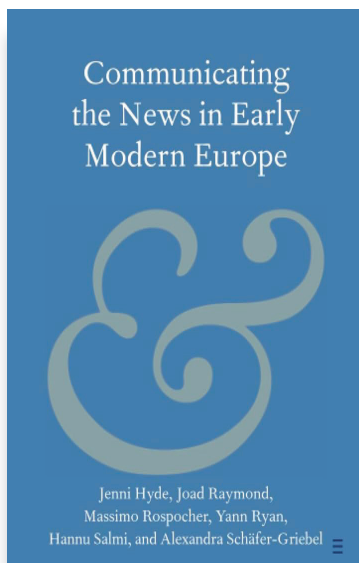
Kulttuurihistorian dosentti ja kulttuuriperinnön tutkimuksen lehtori Otto Latvan väitöskirjaan perustuva kirja *The Giant Squid in Transatlantic Culture. The Monsterization of Molluscs*. Julkaistu kesällä 2023.

Latvan kirjan aiheena on merieläinten ja ihmisten välinen historiallinen suhde transatlanttisessa kulttuurissa 1700- ja 1800-luvuilla. Teos osoittaa muun muassa sen, että sellaisilla eläimillä, kuten mustekalat, on kiehtova ja monimuotoinen menneisyys, joka on kietoutunut ihmisten historiaan monin merkittävien tavoin. Kirja ei käsittele pelkästään jättiläiskokosten kalmarien tai mustekalojen käsityksiä, vaan se on historiallinen tutkimus transatlanttisesta kulttuurista 1700-luvun lopulta 1900-luvun alkuun.

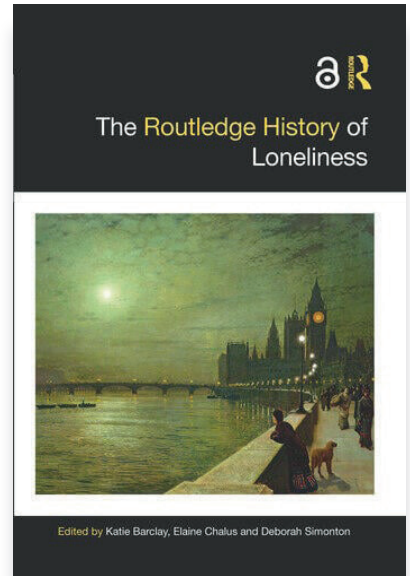
Jenni Hyde, Joad Raymond, Massimo Rospocher, Yann Ryan, Hannu Salmi and Alexandra Schäfer-Griebel: *Communicating the News in Early Modern Europe*. Cambridge: Cambridge University Press 2023.

Kirjassa paneudutaan tarkastelemaan uutisten historiaa varhaismodernissa maailmassa. Tutkimuksen pääpainona ovat uutiset itsessään, eivätkä esimerkiksi niiden erilaiset materiaaliset olomuodot. Kirja esittää näkemyksen aidosti vertailevasta, koko Euroopan kattavasta uutishistoriasta.

Katie Barclay, Elaine Chalus, Deborah Simon-
ton (eds.): *The Routledge History of Loneli-
ness*. Routledge, Taylor & Francis Group, 2023
(teoksen kirjoittajissa mukana kultturihistorian
henkilökuntaa: Karoliina Sjö, Heidi Hakkarai-
nen, Marjo Kaartinen Miira Vuoksenranta.

Routledge History of Loneliness tarkastelee mo-
dernin tunteen historiaa, tutkien sen muotoa ja
kehitystä kulttuurien välillä 1600-luvulta nyky-
päivään. Kirja lähestyy monitieteisen näkö-
kulman avulla sitä, miten yksinäisyyttä on esi-
tetty taiteessa ja kirjallisuudessa, kuinka filosofit
ja kirjailijat ovat sen käsitteellistäneet ja kuinka
ihmiset ovat sitä kuvanneet henkilökohtaisissa
kertomuksissaan. Se käsittelee yksinäisyyttä tun-
teena, joka usein määritellään vastakohtana sosi-
aalisuudelle ja tunnepitoisille yhteyksille, kiinnit-
täen erityistä huomiota yksinäisyyteen suhteessa
perheeseen, kotitalouteen ja yhteisöön.

Kulttuurihistorian uudempia tutkimushankkeita

Dosentti Otto Latva johtaa Suomen Akatemian rahoittamaa "*Disappeared, Endangered and Newly Arrived Species: The Human Relationship with the Changing Biodiversity of the Baltic Sea*" (HumBio) -hanketta. Tutkimushanke on rahoitettuna ajanjaksolla 2021-2025.

Dosentti Otto Latva johtaa Alfred Kordelinin Suuret Kulttuurihankkeet -ohjelman rahoittamaa hanketta nimeltä "*Fauna et Flora Fennica*" (FaFFe). Tutkimushanke on rahoitettuna ajanjaksolla 2023-2025.

Dosentti Otto Latva johtaa Weisell-säätiön rahoittamaa hanketta nimeltä "*Pyöriäismuistot: Ihmisten ja pyöriäisten yhteinen menneisyys Suomen merialueella.*" Tutkimushanke on rahoitettu ajanjaksolle 2022-2023.

Professori Hannu Salmen johtama neuvuotinen hanke "*Kuvitellut kotimaat*

- *Pohjois-Amerikan suomalainen lehdistö 1876-1923 ja ylijarjaisen kulttuurin digitaalinen tutkimus.*" (Koneen säätiö 2024-2027).

Dosentti Valtteri Viljasen vetämä Koneen säätiön rahoittama hanke "*Pessimismen nousu: aikamme mentaliteetin filosofinen diagnoosi*" ajoittuu vuosille 2023-2027.

FT Heidi Hakkarainen johtaa hanketta "*Lukemalla kansalaiseksi? Lastenkirjat ja kasvatuksellinen kirjallisuus Suomessa 1790-1850*" (LUKA), jota rahoittaa Koneen säätiö 2023-2026.

"*Informationsflöden över Östersjön: Svenskspråkig press som kulturförmedlare 1771-1918.*" Svenska Litteratursällskapet i Finland, 2020-2023, vetäjänä professori Hannu Salmi

"*Sustainable, Usable and Visible Digital*

Cultural Heritage: Twinning for Excellence" (DIGHT-Net). EU Horizon, 2024–2027. Konsortion PI: Marek Tamm, Tallinnan yliopisto. Turun yliopiston PI: Hannu Salmi

FT Noora Kallioniemi tutkii Suomen Kulttuurirahaston rahoittamassa post doc-projektissa nimeltä "*Rintamaelokuvat ja elokuvien esitystoiminta toisen maailmansodan aikaisessa Karjalassa.*" Rahoitus on myönnetty Elna Käkösen rahastosta.

Akatemiatutkija Reetta Humalajoki johtaa Suomen Akatemian vuosille 2023-2027 rahoittamaa hanketta "*Valkoinen solidaarisuus ja Pohjois-Amerikan alkuperäiskansojen oikeudet Yhdysvalloissa, Kanadassa ja Länsi-Euroopassa, 1960-luvulta 1990-luvulle*" (White Solidarity and Native North American Rights in the United

States, Canada, and Western Europe, 1960s-1990s).

Koneen säätiö tukee akatemiatutkija Reetta Humalajoen vetämää hanketta "*Omia, lainata, varastaa? Alkuperäiskansakulttuurien käyttö Suomessa läpi 1900-luvun.*"

Dosentti Maarit Leskelä-Kärki johtaa tieteellistä ja taiteellista työskentelyä yhdistävää tutkimushanketta "*Tarinoiden lehto – Sagalund. Kotimuseo, ympäristö ja elämäkerronnallinen aika.*" Rahoittajana toimii Svenska Kulturfonden.

Dosentti Kimi Kärjen johtama projekti "*Fasismen lumo ja affektiivinen perintö suomalaisessa kulttuurissa*" pureutuu suomalaisen fasismen kulttuurihistoriaan ja pimeään perintöön. Koneen Säätiön rahoittama hanke 2021–2025.

Tutkimus

The International Institute for Popular Culture (IIPC) ja The European Popular Culture Association (EPCA)

2006 perustettu IIPC on monitieteinen populaarikulttuurin historiaan ja nykyilmiöihin keskittynyt tutkimusinstituutti. Se on kansainvälinen keskus, jonka julkaisut, esitelmät, tutkijavierailut ja projektit edustavat monitieteistä Turun yliopistossa tehtävää populaarikulttuurin tutkimusta. IIPC haluaa määritellä populaarikulttuurin tutkimuksen mahdollisimman laajasti ja sillä on kattava kansainvälinen yhteistyöverkosto. Instituutin IIPC Debate -esitelmäsarjassa on esiintynyt yli sata tutkijaa, tervetuloa seuraamaan toimintaa.

IIPC-instituutin toimintaan liittyy vahvasti myös eurooppalainen populaarikulttuurin tutkimusorganisaatio EPCA, jota johdetaan tällä hetkellä Turusta. Seuran presidentti on vuosina 2023–2026 dosentti Kimi Kärki. Järjestö järjestää vuosittain ympäri Euroopan EUPOP-konferensseja, joihin toivotaan mukaan myös kulttuurihistoriasta kiinnostuneita opiskelijoita ja tutkijoita. Konferenssisarja on alkanut 2012. Kesällä 2024 konferenssi järjestettiin Tallinnassa.

keskukset

Centre for the Study of Storytelling, Experientiality and Memory (SELMA)

Kesällä 2015 perustettu SELMA on yleisen kirjallisuustieteen professori Hanna Meretojan ja kulttuurihistorian yliopistonlehtori Maarit Leskelä-Kärjen aloitteesta käynnistynyt monitieteinen tutkimuskeskus. SELMA tutkii tarinankerronnan, kokemuksellisuuden ja muistin välisiä keskinäisiä riippuvuussuhteita näkökulmista, joita useat toiminnassa mukana olevat tieteenalat ja myös taiteilijat tuovat mukanaan. Keskuksen tarkoituksena on tuoda yhteen ja entisestään kehittää jo olemassa olevaa narratiivisuuden, kokemuksen ja kulttuurisen muistin käsitteiden ympärillä käytyä keskustelua. Keskuksessa toimii useita tutkijoita ja ulkomaisia vierailevia professoreja. Keskuksen piirissä on syntynyt tutkimushankkeita, joita rahoittavat esimerkiksi Koneen säätiö, Suomen Akatemia ja EU. SELMA järjestää säännöllisesti avoimia tapahtumia ja opetusta sekä kehittää uusia tutkimuksellisia avauksia.

Turku Centre for Medieval and Early Modern Studies (TUCEMEMS)

TUCEMEMS tutkii esimodernia aikaa myöhäisantiikista aina 1700-luvulle saakka erilaisista historia-, kulttuuri- ja kielitieteellisistä näkökulmista. Tutkimuskeskus kerää yhteen useiden Turun yliopistossa toimivien aineiden tutkimusnäkökulmia ja tutkijoita ja luo heille mahdollisuuden uusien näkökulmien ymmärtämiseen. TUCEMEMS organisoii yhteistyötoimien kanssa vanhojen aikojen opintokokonaisuutta, joka käsittelee ajanjaksoa esihistoriasta uudelle ajalle saakka. Vanhojen aikojen opintokokonaisuus on vapaa sivuaine kaikille Turun yliopiston opiskelijoille.

Centre for the Study of Christian Cultures (CSCC)

CSCC on yksi humanistisen tiedekunnan tutkimuskeskuksista, jonka toiminnassa kulttuurihistoria on aktiivisesti mukana. Keskus kerää yhteen erilaisia humanistisia ja yhteiskuntatieteellisiä näkökulmia kristinuskon tutkimukseen ja pyrkii kehittämään yhteistyötä näiden välillä. Esimerkiksi politiikan, aatteiden, taiteiden, kulttuurin ja talouden suhteet kristinuskoon ovat kaikki CSCC:n tutkimusaiheita. Tutkimuskeskuksen toimintaan kuuluvat kuukausiesitelmät, kansalliset ja kansainväliset seminaarit ja konferenssit sekä laajemmalle yleisölle suunnatut paneelikeskustelut ja luennot.

Historia-aineiden opetus avoimena yliopisto-opetuksena

Anu Laukkanen / suunnittelija, Avoin yliopisto ja jatkuva oppiminen

Turun yliopistossa voi opiskella avoimena yliopisto-opetuksena

- historian ja arkeologian perusopinnot (25 op) tutkinto-opetukseen integroituna lähiopetuksena TAI verkko-opintoina, verkossa myös yksittäisinä kursseina
- historian aineopinnot (35 op) verkko-opintoina
- yksittäisiä historian aineopintojen kursseja verkossa, lv. 2024–2025 esim.
- Historiankirjoituksen historia 5 op
- Ihmistieteilijä luonnon tutkijana 5 op
- Hirviöistä hoivarobotteihin. Ihmiskoneiden historiaa 1800-luvulta 2000-luvulle 5 op

Avoimessa historia-aineita opiskelevat

- täydentävät osaamistaan esimerkiksi pätevyitysmällä toisen opettavan aineen opettajaksi
- harrastuksena ja haluavat oppia lisää
- tähtäävät tutkinto-opintoihin avoimen väylähaun tai maisterihaun kautta
- Kevään 2025 valintaperusteet julkaistaan Opintopolku.fi-palvelussa viimeistään lokakuussa 2024

Lisätietoja Avoimen opintotarjonnasta: utu.fi/fi/avoin-yliopisto-opetus

Avoimen yliopisto-opetuksen opiskelijamäärät ja suoritettut opintopisteet
2021–2023

historian ja arkeologian perusopinnot

- 2021: 32 / 230 op
- 2022: 66 / 610 op
- 2023: 110 / 1155 op

historian aineopinnot

- 2021: 31 / 146 op
- 2022: 16 / 91 op
- 2023: 33 / 150 op

Lähde: Turun yliopiston avoimessa yliopistossa suoritettut opintopisteet oppiaineittain 2021–2023

Perustiedot oppiaineesta

Vuonna 1972 perustettu Turun yliopiston kulttuurihistorian oppiaine on alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti tunnustettu laaja-alainen opetus- ja tutkimusyksikkö.

Opintoneuvoja: Heli Paalumäki

helpaa@utu.fi

+358 29 450 3973

+358 50 346 1947

Käyntiosoite: Arcanum, Arcanuminkuja 1, 20500 Turku

Opintoasiat myös: hkt-opintotiimi@utu.fi

Postiosoite:

Kulttuurihistoria

20014 Turun yliopisto

Oppiaineen verkkosivut:

utu.fi/fi/yliopisto/humanistinen-tiedekunta/kulttuurihistoria

Blogi Kulttuurihistoria Nyt!

blogit.utu.fi/kulttuurihistoria/

Kulttuurihistoria - Turun yliopisto

@kulttuurihistoria

@kulthist

**TURUN
YLIOPISTO**